

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INST FÖR JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Medie- och kommunikationsvetenskap

Att våga möta framtiden

- Skolchefers arbete för att möjliggöra digital mediekompetens
i dagens och morgondagens skola

Examensarbete i
medie- och kommunikationsvetenskap
HT 2009

FÖRFATTARE MIKAEL CEDERBOM
HANDLEDARE Annika Bergström

Titel: Att våga möta framtiden – Skolchefers arbete för att möjliggöra digital mediekompetens i dagens och morgondagens skola

Författare: MIKAEL CEDERBOM

Uppdragsgivare: Karin Fogelberg vid JMG

Kurs: Examensarbete i medie- och kommunikationsvetenskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT 2009

Handledare: Annika Bergström

Abstrakt

Syfte: Dagens ungdomar måste kritiskt och kreativt kunna möta det digitaliserade samhället. Här spelar skolan en avgörande roll, och inte minst skolcheferna som bestämmer det övergripande ramverket för hur digital mediekompetens ska realiseras bland skolledare, lärare, och elever. Men deras uppdrag är komplext eftersom implementering är svårhanterligt, samt att ansvaret för den lokala skolan och dess utveckling styrs *både* av kommunen och inifrån den egna skolan. Därför är det inte självklart hur skolcheferna idag jobbar för att främja digital kompetens i skolan. Syftet har därför varit att ta reda på vilka strategier skolcheferna använder sig av för att främja digital kompetens bland lärare och elever i grundskolan, samt påvisa vilka visioner de vill realisera för dagens och morgondagens skola genom ekonomiska satsningar.

Metod & material: Kvalitativa intervjuer med sju skolchefer.

Resultat: Skolcheferna har insett vikten av att hänga med i den digitala utvecklingen som en förutsättning för att konkurrera med andra skolor. Därför är samtliga skolchefer övervägande positiva av ett införande av digitala verktyg och IT-baserade läromedel i skolan. Den digitala tekniken ses inte som ett självändamål, utan IT är ett instrument för att möjliggöra ökad måluppfyllelse, där de betonar vikten av pedagogernas ansvar att lära eleverna källkritik. Dock hur källkritik effektivt ska läras ut till eleverna har skolcheferna en mindre klar bild av. PIM, »Järntorget«, och investeringar i bärbara datorer och trådlösa nätverk är i dagsläget de viktigaste projekten som skolcheferna har för att försäkra sig om skolorna tillägnar sig digital kompetens. De svårigheter som skolcheferna upplever med att implementera projekten är att lyckas; utifrån de ekonomiska förutsättningarna, minska pedagogernas rädsla, samt ändra inställningen till IT-användandet.

Sökord: skolchef, skolutveckling, IT, kompetens, media literacy

Illustration: Mikael Cederbom

Senast uppdaterad: 2010-01-24

Executive summary

This paper is an assignment on the behalf of the institution JMG by Karin Fogelberg. She, and other researchers, has stated that young people in today's digitalized society need to acquire *media literacy*. As the media is ubiquitous and unavoidable, it inevitably shapes our view of reality. Therefore, young people need to develop their critical and creative abilities. By Fogelberg's original question of 'how will the future of media education look like?' I choose to ask the school directors (skolchefer) how they have decided to promote digital literacy within the Swedish schools. They, unlike headmasters and teachers, have the possibility to affect *the whole frame* of how the schools should work with these questions.

My original hypothesis was that small engagements in promoting media literacy would be done by the school directors – based on the very fact that the present steering document (styrdokument) isn't unambiguous or preserve enough about this matter, and because there is also a lack of economic resources to support schools with sufficient computers. But my results prove I was wrong, and shows that school directors in Gothenburg understands the importance of students critical and creative abilities in order to face the future of society and widen their learning skills. School directors' vision is to teach students to become citizens of the world. The information technology is seen as a tool for young people's greater goal accomplishment and therefore should permeate all teaching in school. But exactly how the critical ability should be established by the educationalists is less clear, therefore they get free hands to work with these questions. At the same time, school directors' knowledge about how this should be achieved is vital for the schools collective competence.

Three major objectives have been recognized to realize the school directors' vision. The first is to make all teachers reach level three in the web based program called PIM. The second is to introduce a new web portal service named »Järntorget«. The third concerns economic investments where the school directors wish to offer one computer to each teacher and student. The biggest apprehension right now is to make the teachers share the school directors' vision about the digital technology as a need for the schools' continuing development.

The empirical data is gathered by qualitative interviews with seven school directors, and then analyzed through earlier research in school development, knowledge, learning, media literacy, IT-pedagogy, competence, and implementing.

Innehållsförteckning

ABSTRAKT	1
EXECUTIVE SUMMARY	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING.....	5
Vad bestämmer skolchefen inom skolans organisation?.....	5
Uppsatsens upplägg	6
PROBLEMATISERING	7
Skolan i det postmoderna samhället.....	7
Men varför ska man undersöka detta?	8
TEORETISKA PERSPEKTIV OCH TIDIGARE FORSKNING	10
Skolutveckling inifrån	10
Människan och maskinen – pedagogiska styrkor och svagheter	10
<i>Vad innebär kunskap och lärande?</i>	10
<i>Media literacy och digital literacy</i>	11
<i>Internet och den digitala teknikens möjligheter</i>	12
Individuell och kollektiv mediekompetens	13
Implementering	14
<i>Implementering utifrån tre perspektiv</i>	14
<i>Top-Down och Bottom-Up</i>	15
<i>Lösningen på implementeringsproblemet för beslutsfattarna</i>	15
<i>Tillämpningens komplikationer</i>	16
UNDERSÖKNINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	17
<i>Undersökningens syfte</i>	17
<i>Frågeställningar för undersökningen</i>	17
DESIGN, METOD OCH MATERIAL FÖR UNDERSÖKNINGEN	19
Kvalitativa intervjuer som metod	19
Etik och regler	19
Undersökningens första upplägg	20
Material, val av intervjupersoner	20
Hur jag har arbetat med analysmaterialet.....	22
SKOLCHEFERS ARBETE FÖR DIGITAL MEDIEKOMPETENS – ANALYS OCH RESULTAT.....	23
IT en konkurrensförutsättning – Skolchefernas syn på digital kompetens	23
PIM, och rädslan för det digitala – Möjligheter och förutsättningar.....	25
Att utbilda elever till världsmedborgare – Mål och visioner.....	29
Sammanfattning av analys och resultat	30
SKOLCHEFERNA I DEN DIGITALA FRAMKANTEN – SLUTSATSER KRING FORSKNINGSRISULTATET ..	32
SLUTDISKUSSION	34

Framtidens lärare i morgondagens skola.....	34
Fortsatt forskning	34
Slutord	35
REFERENSLISTA.....	36
BILAGOR.....	38
Bilaga 1 – Lista över skolchefernas projekt för ökad digital kompetens	38
Bilaga 2 – Utskrift av etiska regler	39
Bilaga 3 – Urvalsfrågor till intervjuguiden.....	40
Bilaga 4 – Analystabell.....	42
Bilaga 5 – Utdrag ur skolchefernas inriktningsdokument.....	43

Inledning

Jag kommer fortfarande ihåg mina första unga steg ut i »cyberspace«, och det mystiska ljudet från modemmet som kopplade upp mig mot Internet i en hastighet som då upplevdes revolutionerande. Mycket har hänt sedan dess med den digitala utvecklingen, där framförallt Internet blivit en lika självklar som nödvändig del i våra liv. Vi är numera ofta »online« även när vi läser nyheter, lyssnar på musik, ser på film, spelar datorspel, och umgås med våra vänner. Medan flera företag och organisationer tävlar om att bäst lyckas utnyttja dessa möjligheter för att göra ekonomiska framgångar så kämpar många skolor fortfarande med att få in datorer i verksamheten. Skolan har fått kritik från flera håll om att verksamheten inte hänger med i den digitala utvecklingen, och anses därför många gånger vara en av de mest trögrörliga institutionerna i det svenska samhället. Man kan därför fråga sig varför skolan inte bättre har lyckats ta tillvara på den entusiasm och glädje som de digitala medierna många gånger bidrar med. Och hur utbildar man eleverna mot en allt mer föränderlig framtid? Trots min långa utbildning som medie- och samhällslärare har jag tidigare aldrig träffat på de nyckelpersoner som har ett mycket stort inflytande över dessa frågor, nämligen skolcheferna. Innan jag påbörjade min undersökning med denna uppsats har skolcheferna för mig varit lika mystiska som ljudet från modemmet. Det var just denna ovisshet som väckte mina frågor. Hur stort vikt lägger skolcheferna på den digitala kompetensens utrymme inom skolans verksamhet? Hur ser skolcheferna på den fortsatta digitala utvecklingen, samt vad satsar de på inför den närmaste framtiden? Och vilka möjligheter och hinder finns för att genomföra detta i praktiken?

Vad bestämmer skolchefen inom skolans organisation?

Vad är en skolchef? De flesta av oss är bekanta med skolledare (rektor) och lärare, som vi själva träffat under vår tid i skolan. Skolcheferna däremot kan sägas sitta en nivå ovanför, på kommunal nivå, är i Göteborg tillsatta av stadsdelschefen, och jobbar till stor del med frågor om resursfördelning. Skolcheferna har utöver de statliga medlen skyldighet att tillföra ytterligare ekonomiska resurser för verksamheten, till exempel gällande läromedel (Maltén, 1995:32–33). Deras uppdrag är dock komplext eftersom ansvaret för den lokala skolan och dess utveckling styrs av de enskilda kommunerna, men också av den egna skolan (Folkesson mfl, 2008:26). Vad gäller IKT (informations- och kommunikationsteknik) så har kommunerna centrala strategier eller planeringar för IT-investeringar – därefter tar skolenheterna fram en lokal arbetsplan.

”Göteborg stad är tex organiserad i ett antal stadsdelar. Inom staden finns ett gemensamt inriktningsdokument för IKT och skola, men IT-plan och organisation utgår från varje förvaltnings behov och prioriteringar.” (Skarin, 2009:3)

Detta innebär att skolchefen – tillsammans med skolledare och lärare – har en stor påverkan på skolans utveckling och dess riktning för arbetet med digital kompetens. På uppdrag av JMG, vill jag därför med denna uppsats undersöka vilka strategier skolcheferna använder sig av för att främja digital kompetens bland lärare och elever i grundskolan, samt påvisa vilka visioner de vill realisera för dagens och morgondagens skola genom de ekonomiska satsningarna.

Jag valde att göra kvalitativa intervjuer med nuvarande skolchefer inom Göteborgs stadsdelsnämnder. För analysen av materialet har jag använt mig av tidigare forskning kring skolutveckling, kunskap och lärande, media literacy, IT-pedagogik, kompetens, och implementering.

Uppsatsens upplägg

Uppsatsens fortsatta upplägg består i att jag börjar med att mer övergripande förklara JMG:s beställning och problematiseringen kring digital kompetens i skolan. Sedan introducerar jag den tidigare forskning som ligger till grund för min studie av skolchefers arbete med digital kompetens. Efteråt återknyter jag till mitt syfte och mina frågeställningar. Därefter lägger jag fram den design, metod, och det material som använts för min forskning. Slutligen presenterar jag studiens analys, resultat, slutsatser, samt en tillhörande slutdiskussion.

Problematisering

Den här uppsatsen är en beställning från Karin Fogelberg vid JMG. Hon anser i hög grad att elever i dagens digitaliserade samhälle behöver tillägna sig en mediekritisk kompetens. Hennes ursprungliga fråga är 'hur medieundervisningen i skolan kommer se ut i framtiden?'. En mycket bred frågeställning, som vi mer preciserat bestämde skulle besvaras utifrån skolchefers arbete med att främja digital kompetens inom den svenska grundskolan – då detta i hög grad påverkar hur skolan kommer gestaltas inom den närmsta framtiden. Vi vill få reda på vilka resurser som skolcheferna lägger på teknik- och kompetensutveckling, vilka mål och visioner de har inför framtiden, samt vad de i praktiken vill realisera genom dessa satsningar.

Men vad är det bakomliggande problemet med digital kompetens i skolan? Hur ser diskussionen och situationen ut för den svenska skolan idag? Och varför ska man undersöka skolchefers arbete med digital kompetens? Detta kommer jag nu kort gå igenom under detta kapitel.

Skolan i det postmoderna samhället

Dagens ungdomar, den »kreativa generationen«, är uppvuxna i ett digitalt samhälle där framförallt Internet explosionsartat har öppnat nya möjligheter för kommunikation, och interaktion (Livingstone & Haddon, 2009:7). Tillgängligheten till tekniken har samtidigt fått föräldrar, media, näringsliv och de politiskt ansvariga för förskola och skola att ställa nya krav på vad undervisningen ska innehålla (Alexandersson mfl, 2001:7). Även på EU-nivå har man börjat inse vikten av befolkningens mediemedvetenhet och kunskap om hantering av information. Därför har bland annat EU-kommissionen lagt fram ett förslag om ett införande av mediekunskap i den obligatoriska läroplanen (EU kommissionens rekommendation, 2009:5). Skolan befinner sig i en dragkamp mellan snabba förändringar och starka traditionella strukturer inom ett samhälle präglad av modernitet och det postmoderna (Folkesson mfl, 2008:44). Istället för att utbilda elever mot ett givet samhälle så handlar numera skolans uppdrag om att förse dem med färdigheter att själva kunna möta det framtida samhället. Först handlade det om att *förstå* teknologin. Nu ska elever använda olika program för att *lära sig genom* den nya teknologin. (Alexandersson mfl, 2001:7)

Den konstanta teknikutvecklingen bidrar till att trender kommer och går i skolan vad gäller *pedagogisk IT-användning*; som primärt har setts som en möjlighet till förbättring och effektivisering av skolans arbetsformer och undervisning. Med andra ord, IT (informations-teknik) har blivit en arbetsmetod för skolans *traditionella* innehåll. Men utifrån ett socio-kulturellt perspektiv pekar man på att skolan idag bör anpassa sitt innehåll utifrån samhällsförändringarna istället för att enbart använda IT som ett didaktiskt verktyg för förmedling av traditionell skolkunskap. Hur ska man ”*se på handstil i ett samhälle där i princip all text är digital och vad som är relevant matematik i ett samhälle där det finns en inbyggd miniräknare i vilken mobiltelefon som helst?*” (Linderoth, 2009:16). För min studie blir det därför intressant att ta reda på vilken bild skolcheferna har av den pedagogiska IT-användningen.

De nordiska länderna, har sen tidigare, länge betraktats som världsledande inom IT-undervisning. Men lärarna upplever idag att de saknar mediekompetens, och hälften av dem tror inte att IT främjar för lärande(!) (Thullberg, 2007:6). Det räcker inte med att vi tidigt införde datorn i klassrummet, det krävs också att vi hänger med i utvecklingen. Allt detta gör att Skolverket nu pekar på behovet av klargörande kring IT och digital kompetens i styrdokumentet (2009a). Förslagen handlar om att:

- Förtydliga begreppen IT och digital kompetens i styrdokumentet
- Formulera en strategi för ökad kompetensutveckling av skolans personal inom IT-området
- Skapa nya standarder för förutsättningar med koppling mellan styrdokument och digitala läresurser, digitala tjänster och stödmaterial
- Ta fram stödmaterial som underlättar produktionen av digitala läresurser

Detta för att öka medvetenheten och motivationen till att använda IT i skolan.

Vi kan inte förutse framtiden, men vi kan förutspå den. Hur kommer framtidens skola och utbildning att se ut? Svaret blir annorlunda beroende på vem man frågar och vilket perspektiv man utgår ifrån. Lärarna tror skolan kommer förändras långsamt med stabilitet – medan elever, föräldrar, och beslutsfattare ser starkare delar av IT och ny pedagogik framför sig (Tiberg mfl, 2006:13).

Men varför ska man undersöka detta?

Medierna är ständigt närvarande och oundvikliga då de tilldelar oss symboliska värden och därmed formar vår identitet och bild av samhället (Buckingham, 2003:5). Mediekompetens är idag en förutsättning för att kunna delta i ett demokratisk kultur- och samhällsliv (Fogelberg, 2008:25). Även om barn och vuxna inte tror på allt som medierna ramar in, så präglar det fortfarande deras förhållningssätt till omvärlden. Och oavsett hur pass säkra vi är om den digitala teknikens effekter i skolan så finns det en stark enighet bland lärare, föräldrar, elever om att IT-utvecklingen kommer vara den enskilda faktorn som störst kommer forma morgondagens skola (Thullberg, 2007:6). Förändrade värderingar och växande krav i en globaliserande värld kommer öka kunskapsklyftor och konkurrensen om eleverna (läs Thullberg, 2007, och Tiberg mfl, 2006:14). Därför är det viktigt att fråga oss hur vi väljer att använda IT i dagens och framtidens skola. Samtidigt går det att finna stöd för mediekompetens i läroplanen, då det bland annat explicit står att;

”Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.” (Lpo 94)

Med andra ord, mediekompetens är viktigt för elevers livslånga lärande och skolans fortsatta utveckling. Men varför är just skolcheferna intressanta att studera? Jo, för även om det är skolledaren som har det generella ansvaret för den lokala arbetsplatsens mål, och det är läraren som har full frihet att bestämma metoderna för hur dessa ska nås, och det är eleverna som ska uppnå dem, så är det fortfarande skolchefen som sätter de övergripande målen (ramverket) och med vilka strategier och resurser som dessa ska realiseras – vilket med andra ord påverkar elevernas skolgång samt förutsättningarna för skolledarens och lärarens verksamhet.

Mitt bidrag till forskningen syftar till att generellt påvisa hur skolchefers arbete för kritisk och kreativ mediekompetens i grundskolan ser ut och kan tänkas se ut inom den närmsta framtiden. Jag kommer däremot inte exempelvis analysera detta utifrån ett genusperspektiv – vilket visserligen hade varit mycket intressant, men detta ligger utanför ramen av min undersökning då min fokus inte handlar om att göra en åtskillnad mellan manliga och kvinnliga skolchefer. Jag kommer inte heller utgå ifrån ett likvärdighetsperspektiv, vilket annars är en vidrörande faktor när vi pratar om IT i skolan – särskilt med tanke på de stora skillnaderna mellan olika skolors tillgång och behov av IT-investeringar (Skarin, 2009:4). Denna fördjupning kommer istället min kollega Susanna Boonyai göra i uppsatsen »Som galna vildhästar eller sniglar med bromsarna på«, vilket jag varmt rekommenderar att ta del av. Jag och Susanna har samarbetat med genomförandet av intervjuerna, men jobbat enskilt med våra egna uppsatser och forskningsfrågor.

Teoretiska perspektiv och tidigare forskning

Under detta kapitel kommer jag att lyfta fram de relevanta teoretiska perspektiven för min undersökning. Teorin om skolutveckling handlar om synen på vilka som styr denna utveckling. Jag presenterar vad kunskap, lärande, och kompetens innebär. Media literacy visar på vikten av elevers mediekompetens. Slutligen går jag igenom implementeringsteorin som handlar om tillämpning och genomförande av politiska beslut. Dessa teorier har sedan legat till grund för min analys av intervjumaterialet.

Skolutveckling inifrån

För att lättare förstå skolchefers komplexa position som beslutsfattare vill jag här kort redogöra hur utvecklingen ser ut inom skolans organisation.¹ Utvecklingsarbete inom skolans värld är givetvis ingenting nytt. Fortbildning har fungerat som ett starkt inslag i den svenska skolan för att lyckas nå uppställda mål och sprida vetenskapens nya resultat (Folkesson mfl, 2008:25). Samtidigt är det välkänt att skolans utveckling och förändring är en trög process. Generellt sett har de fortbildningar som man har satsat på resulterat i marginella förändringar (Folkesson mfl, 2008:111). Dock har en större förändring skett vad gäller synen på *hur* skolutvecklingen ska bedrivas. Tidigare hade man en *top-down-strategi*, där lärarna själva inte hade möjlighet att påverka kunskapsutvecklingen i skolan. Man kan säga att lärarna sågs som objekt, vars uppgift var att bli användare av framkomna forskningsresultat. Men i och med den successiva decentraliseringen av skolan på 80- och 90-talet, samt de nya skolreformerna och läroplanerna Lpo94 (och Lpfö98) så är synen idag den motsatta. Med andra ord, ansvarsnivån för skolans utveckling har flyttats från central nivå till lokal nivå. Numera har man en *bottom-up-strategi*, vilket innebär att läraren istället har ett ökat ansvar för undervisningen och de metoder (arbetssätt) som ska bidra till elevers kunskaper. Läraren ska exempelvis se till att eleverna klarar grundskolan med godkända betyg. Men läraren bär inte ensam ansvaret för skolans utveckling, utan ska tillsammans inom den enskilda kommunen och den egna skolan utveckla verksamheten inifrån. Detta kräver samarbete och gemensamma diskussioner mellan lärare och ledningen – lokala behov ska tillfredställas med lokala lösningar, där de egna erfarenheterna får utrymme. Skolchefer måste därför lyssna till alla de enskilda skolornas behov, och sedan ta avgörande beslut vad gäller olika utvecklingsfrågor. Utöver läroplanen finns det inte längre några gemensamma regler eller tillvägagångssätt för skolans form och innehåll som ges ovanifrån (Folkesson mfl, 2008:25–26). Det är till och med ett krav att skolan ska vara en självutvecklande organisation (Folkesson mfl, 2008:70). Det är därmed inte givet vilka strategier de olika skolcheferna har för utveckling av skolan – vilket är anledningen till att jag kommer undersöka och ställa frågor kring just detta.

Människan och maskinen – pedagogiska styrkor och svagheter

Vad innebär kunskap och lärande?

Det är lätt hänt att man upplever datorn och människan lika, men information får inte likställas med *kunskap*. Kunskap blir exempelvis synlig i det ögonblick då vi kan använda

¹ Med **organisation** syftar jag på de individer som tillsammans utgör ett samverkande och kommunikativt kollektiv, samt innehar ett arbete som förenar mål och uppgifter.

den för att göra kritiska avvägningar. Att vara kritisk handlar om förmågan att urskilja det som är orimliga antaganden och rena felaktigheter, men också förmågan att kunna ställa helt nya frågor. Datorn har till skillnad mot människan varken omdöme eller fantasi (Liedman, 2004:5–36). Jag kommer utgå ifrån att kunskap inhämtas i ett praktiskt och socialt samspel med andra människor, och både kan ses som resultat och process (Folkesson mfl, 2008:9 och Liedman, 2004:45). Vad gäller *lärande* så hade man förr en traditionell syn där detta kopplades till kunskapsöverföring. Lärande likställdes med en instrumentell och ytlig »innötning« av faktakunskaper (Ellström & Hultman, 2004:10). Idag ser istället många forskare lärande som en aktiv process där;

”[...] *kunskap bildas integrerat med verksamheten, och där lärandet av specifika kunskaper eller arbetssätt går hand i hand och är svårt att särskilja från utvecklingen av individens yrkesidentitet och sätt att delta i och fungera inom ramen för verksamheten.*” (Ellström & Hultman, 2004:11)

Kunskap skapas utifrån egna erfarenheter – och kan sålunda inte rakt av överföras från läraren till eleven (Sälsjö & Linderöth, 2002:33 och Sandberg & Targama, 1998:7). Detta innebär också att lärande inte nödvändigtvis endast sker inom skolans väggar (explicita lärprocesser), utan kan likväl ske inom andra kontexter (implicita lärprocesser) (Buckingham, 2003:189); exempelvis hemma sittandes framför datorspelet, eller under en diskussion med kompisen på kaféet. »Det goda lärandet« handlar därför till stor del om att lärare ska kunna utgå ifrån studenters egna kulturer, perspektiv, och hur de lär sig. Men kunskapen existerar inte endast i vårt medvetande och våra handlingar, utan visar sig också genom vår förmåga att samspela med olika verktyg (Sälsjö & Linderöth, 2002:18). En viktig fråga i min undersökning blir därför; hur ser skolcheferna på den nya digitala tekniken för hur människor lär och skaffar färdigheter? Här finns två olika perspektiv; (1) där man antingen ser tekniken något som ska förbättra/underlätta den redan pågående undervisningen, (2) eller att den nya tekniken ska förändra vad och hur vi lär, och därmed omforma kunskap både inom och utanför individen (Sälsjö & Linderöth, 2002:22).

Media literacy och digital literacy

När man pratar om IT så finns det två centrala begrepp inom forskningen att lyfta fram för att betona vikten av kompetens inom detta område, nämligen *media literacy* och *digital literacy*. *Literacy* är ett begrepp som förenklat kan översättas till läs- och skrivkunighet. Sedan finns det flera tillhörande och utvecklade begrepp, däribland *media literacy*. David Buckingham definierar begreppet utifrån medieundervisning (media education) som handlar om att utveckla eleverns *kritiska* och *kreativa* förmågor gentemot medierna. *Media literacy* är *resultatet* av den undervisningen: alltså de kunskaper, förmågor och kompetenser som erhållits och som krävs för att *använda* och *förstå* medierna genom analysering, utvärdering, och kritisk reflektion (2003:4,37–38). Buckingham poängterar att det inte räcker med att kunna hantera medierna, utan det är viktigt att eleverna också är medvetna om de sociala, politiska, kulturella, och ekonomiska faktorer som ligger bakom de verksamheter och budskap som förmedlas via medierna (2003:34). *Digital literacy* (internet literacy, information literacy, eller digital kompetens) är en utsträckning av *media literacy*, som fokuserar på de digitala medierna och framförallt Internets möjligheter och utmaningar. Idag är tillgängligheten till information mer lättåtkomlig än tidigare, medan hanteringen är väsentligt svårare (Livingstone, 2009:73). Med en uppkoppling mot Internet är det idag lättare än någonsin tidigare att skapa och dela med sig av sina alster på exempelvis YouTube, Aviary, eller Bilddagboken. Samtidigt är Internet (som inlärningsverktyg) svårare gentemot tryckta medier eftersom det krävs ett annorlunda och starkare inslag av kritisk förståelse (Livingstone, 2009:72). Det går dock inte enkelt att göra en definitiv åtskillnad mellan media

literacy och digital literacy – men det viktiga är inte skillnaden, utan det viktiga är deras poängtering att mediekompetens inte får tas för givet. Nedan kommer jag därför mer ingående presentera vilka fördelar det finns med den digitala tekniken, samt den kritik som riktas mot dess införande i skolans verksamhet.

Internet och den digitala teknikens möjligheter

Genom den digitala tekniken kan klassrummen numera vidgas rumsligt, tidsmässigt, socialt, och innehållsmässigt – och behöver därför inte nödvändigtvis motivera elev och lärare att mötas i ett fysiskt rum (Alexandersson mfl, 2001:8). IT förväntas skapa nya kommunikationsvägar för den lärande – som får ett ökat inflytande att själv påverka sin undervisning, svårighetsnivå, och studietakt på ett sätt som traditionell undervisning inte möjliggör (Alexandersson mfl, 2001:10). Men den stora och viktiga frågan är; blir den pedagogiska verksamheten och ungdomarnas lärande bättre med hjälp av den nya tekniken? Med bättre menar jag snabbare inläring, mer kvalitativt lärande, ökad motivation, ökat ansvarstagande, och sjunkande undervisningskostnader. Även om den »kreativa (digitala) generationen« till viss del redan är kritiska, så är det till en viss gräns. Att påstå att de redan är fullt kompetenta medieanvändare och nödvändigtvis vet allt som de behöver veta vore ett felaktigt antagande. Även om dessa ungdomar upplever sig självsäkra i sitt IT-användande så saknar många av dem den väsentliga information och kunskap som krävs för att kunna hantera de risker som tekniken bär med sig (Buckingham, 2003:176 och Livingstone, 2009:61). Beroende på hur skolcheferna ser på elevers kunskaper och färdigheter kring digital kompetens så påverkar det hur man väljer att fortsätta utveckla skolans verksamhet. Om skolcheferna anser att eleverna är digitala experter så bör det räcka med att se till att ge dem tillgång till datorer. Om skolcheferna däremot anser att eleverna faktiskt inte besitter all den kompetens som krävs för att kunna möta medierna så kommer man vilja göra mer än bara köpa in datorer.

Det finns flera fördelar som lyfts fram angående IT i undervisning. Dels behöver information och kommunikation inte längre vara linjärt, utan kan istället vara associativt. Vi kan snabbt och enkelt kommunicera med människor genom (exempelvis) e-post, chatt, och forum. Vilket inte minst sagt haft en stor betydelse för distanskurser. IT-baserade läromedel upplevs av eleverna som roligare och mer spännande eftersom de i multimediaform blandar text, bild, ljud, samtidigt som det är interaktiv – variationen i dess gestaltning ger en rikare och mer levande presentation, vilket motiverar dem. Formen och dess sätt att presentera innehåll blir också tydligt och direkt (Alexandersson mfl, 2001:25-26). Internet anses även kunna främja elevers individuella utveckling, sociala gemenskap, och sätt att tänka kring demokrati och politiska frågor (Livingstone, 2009:28). IT upplevs mer snäll och förlåtande – det går lättare och snabbare att exempelvis skriva eller räkna vid en dator än det gör om man använder vanlig papper och penna. Man lär sig att det inte alltid är så farligt att göra fel, och man vågar därför experimentera mer omfattande (Sälsjö & Linderöth, 2002:21). Den digitala tekniken öppnar upp för flera olika inlärningsstilar, då vissa människor är mer benägna att ta till sig visuell information, andra genom att lyssna, andra skapa, andra läsa, och allt detta är tillgängligt genom IT.

Kritikerna till IT i skolan menar att det finns en etablerad föreställning om att datorns införande automatiskt ska förbättra pedagogisk verksamhet. Innehållet åsidosätts av datoranvändandet som i sig görs till innehåll. IT garanterar inte bättre undervisning – utan det är utnyttjandet av de nya möjligheterna att forma kunskapsinnehållet som avgör kvaliteten (Alexandersson mfl, 2001:15,118). Verktuget i sig är ointressant om man inte fokuserar på det som det ska användas till och producera. Multimedia kritiseras för att ha använts i en

alltför lösryckt kontext – vilket riskerar ge eleverna svårigheter med att använda IT under sammanhang som stödjer deras lärande (Alexandersson mfl, 2001:10). En annan risk är att eleverna endast börjar jaga poäng och antalet rätt i prov, och därmed missar själva innehållet och kunskapen – med andra ord, användningen i sig överordnas processen och kunskapen. I värsta fall bidrar IT istället till ökad fragmentering av samhället och kulturen, mer kontroll över individen och upplösning av sociala band mellan människor (Dahlgren, 2002:15, Livingstone, 2009:65 och Buckingham, 2003:174).

Än så länge finns det ingen forskning som säkert kan visa koppling mellan IT och bättre undervisning (Myndigheten för skolutveckling, 2007:4 och Livingstone, 2009:88). För att lyckas tillvarata möjligheterna så krävs det att IT används på ett genomtänkt sätt. Det kan därför krävas kulturella paradigmskiftet kring tekniken inom skolverksamheten och ett samspel mellan individer för att det nya lärandet ska kunna inträda;

"Framgångsrik utveckling av skolans undervisningsformer och förhållningssätt till lärande måste bygga på att lärare (och elever) uppfattar att teknik tillför något av värde till det man redan gör eller till det man vill göra. Samspelet mellan förändring och kontinuitet blir därför en central dimension i utvecklingen av nya former av lärande och undervisning."
(Sälsjö & Linderöth, 2002:21)

Individuell och kollektiv mediekompetens

Vad innebär *kompetens*? Enkelt uttryckt handlar det om relationen mellan människa och arbete (Folkesson mfl, 2008:64). Med andra ord, kompetens är förmågan att tillämpa färdigheter och kunskaper för att kunna utföra de uppgifter man ställs inför. Genom vidareutbildning i form av självstudier eller organiserad utbildning – med praktisk träning, inläsning, eller föredrag – kan kunskaper och färdigheter förstärkas (Sandberg & Targama, 1998:110). Under de senaste åren har stora satsningar lagts på utvecklingsaktiviteter och personalutbildning. Utifrån ett nationellt perspektiv anser man att den högre kompetensen hos de anställda bidrar till en ökad välfärd, och utifrån ett verksamhetsperspektiv ser man ökad effektivitet (Ellström & Hultman, 2004:199).

IT är en del av den »kreativa generationens« kultur och en viktig samhällsfråga eftersom alla ungdomar har rätt att utveckla sin kompetens inom detta område. Att ha kompetent personal som fokuserar på IT-pedagogik är därför angeläget. Bristande digital kompetens hos en lärare leder ofta till att eleverna inte vänder sig till denna när han eller hon stöter på hinder, och istället väljer att fråga kompisen om hjälp (Alexandersson mfl, 2001:116,144). Tidigare har kompetens likställts med den formella kompetens och den nivå som personen i fråga haft utbildning inom (Ellström & Hultman, 2004:10). Idag har man ett bredare perspektiv på kompetens, och utöver den individuella kompetensen anser man att det också finns en *kollektiv kompetens* – vilket är samlingen av individuella kompetenser (Folkesson mfl, 2008:69). När en grupp människor arbetar tillsammans för att lösa gemensamma uppgifter så bidrar var och en med sina individuella kompetenser. Men framförallt, så bildas i detta samarbete en gemensam förståelse och den kollektiva kompetensen blir »något mer« än om individerna hade enskilt jobbat var för sig (Sandberg & Targama, 1998:89-90). Vad denna gemensamma kompetens sedan kommer att bestå i beror givetvis på innehållet, metoden, och vad det gemensamma lärandet handlar om. Men för att kunna dela med sig av sina yrkeserfarenheter så krävs ett gemensamt yrkesspråk (termer och fackspråkliga begrepp) för att därmed kunna klargöra syften och tillvägagångssätt i arbetet (Folkesson mfl, 2008:70-72, Dysthe 2007:5 och Sandberg & Targama, 1998:95). Därför är det bra om skolcheferna –

tillsammans med skolledare och lärare inom den lokala skolan – ingår i denna kollektiva kompetens för utvecklingen av digitala kunskaper och färdigheter.

Implementering

Vad innebär egentligen *implementering*? Här utgår jag ifrån Anders Sannerstedts beskrivning som likställer implementering med genomförandet (tillämpandet) av politiska beslut. Men att verkställa de politiska besluten i praktiken så som beslutsfattarna avsett är inte enkelt. Detta kallas för *implementeringsproblemet* och förklaras genom att; "*När stora projekt med många aktörer involverade skall genomföras, är det många beslut som skall fattas för att projektet skall realiseras. Därför är riskerna stora att något skall gå snett.*" (Sannerstedt, 2001:18).

När man talar om implementeringsproblemet så finns det en teori att utgå ifrån som kallas *styrningsmodellen*. Här är två olika roller inom det politiska livet utgångsläget, nämligen *beslutsfattarrollen* och *verkställarrollen*. Beslutsfattaren styr direkt genom att tala om för (ge instruktioner till) verkställaren vad han/hon ska göra, eller styr indirekt genom exempelvis tilldelning av resurser, regler, eller beslut om organiseringen. Detta kompletteras sedan genom *kontrollering*, där beslutsfattaren ser över huruvida tillämparen har fullföljt styrningen. Beslutsfattarens *återstyrning* (ändrad styrning) kan då visa sig nödvändig om styrningen inte följts (Sannerstedt, 2001:19–21).

Här kan man tänka sig att den svenska riksdagen är beslutsfattaren, som då bland annat beslutar om skollagen, och att skolcheferna är verkställaren av deras beslut. Jag har dock valt att utgå ifrån att skolcheferna är beslutsfattare, som bestämmer om strategier för den lokala verksamhetsförlagda skolan, och att skolledare och lärare är verkställarna. Anledningen till detta är att jag vill kunna beskriva utifrån skolchefernas perspektiv och hur de upplever att deras egna beslut kring olika resursfördelningar för att främja digital kompetens påverkar skolans verksamhet.

Innan vi går vidare vill jag nämna att andra teorier och perspektiv liknar mycket av det som implementeringsteorin består av. Jag hade exempelvis kunnat utgå ifrån synsätt på *förändringsprocesser i organisationer*, där man skiljer mellan struktur- respektive aktörsinriktad utgångspunkt för förändring (Ellström & Hultman, 2004:244–250). Till skillnad mot andra teorier så lyckas dock Sannerstedt på ett mer kärnfullt sätt presentera olika beståndsdelar och nyckelbegrepp kring organisationers uppbyggnad – vilket är anledningen till att jag i första hand utgår ifrån hans teorier om implementering.

Implementering utifrån tre perspektiv

Utifrån styrningsmodellen finns det sedan tre olika synsätt på relationen mellan beslutsfattaren och tillämparen: (1) *Det traditionella perspektivet* belyser hur beslutsfattaren styr och tillämparen rakt igenom förväntas följa styrningen. Förvaltningen som ska vidta åtgärderna fungerar här som ett instrument för beslutsfattarna. (2) Motsatsen till detta perspektiv är teorin om *närbyråkrater* (street-level bureaucrats), statliga tjänstemän som arbetar i direktkontakt med människor, som ges stor handlingsfrihet och handlingsförmåga i genomförandet av de politiska besluten inom deras område. Inom exempelvis skolans värld gör detta möjligt för lärarna (närbyråkraterna) att ta hänsyn till elevers (klienternas) individuella behov och förutsättningar. En skolchef (politisk beslutsfattare) har inte alltid den professionella kompetensen och kan därför inte göra de nödvändiga prioriteringar eller ta de

hänsynstaganden som krävs för att uppifrån bemöta behoven hos eleverna – en verksamhet med dessa egenskaper gör det svårt för beslutsfattaren att styra och kontrollerna. Här kan man därför säga att det inte är politikerna som utformar politiken inom sitt område, istället är det närbyråkraterna själva. Genom beslut om exempelvis organisering, resurser, utbildning, och lönesättning kan beslutsfattarna implementera en indirekt styrning för att påverka förutsättningarna för verksamheten – medan innehållet för verksamheten utformas av närbyråkraterna. (3) *Nätverksperspektivet* har sin utgångspunkt i att olika formella och informella aktörer (statliga, kommunala, privata) i samspel implementerar politiken. Sammanfallande och motstridiga intressen möts inom förhandlingsprocesser och konfliktlösningar. Till skillnad mot de två föregående perspektiven så är ansvaret och auktoriteten otydlig mellan aktörerna, och regleras därför delvis genom förhandlingar. Nätverken (implementationsstrukturerna) är samtidigt svåra att styra, och det går inte enkelt uttala sig om dessa underlättar eller försvårar implementeringsprocesserna (Sannerstedt, 2001:21–24).

I min uppsats blir det därför intressant att ta reda på hur skolcheferna upplever sitt arbete för skolutveckling ihop med skolledare och lärare. Förväntar sig skolcheferna att deras egna beslut rakt av ska följas? Är det tvärtom, att lärarna ges stor handlingsfrihet och skolcheferna endast jobbar för att deras önskemål ska gå igenom? Eller är det en blandning med ett samspel mellan skolchef och övrig personal där auktoriteten upplevs otydlig?

Top-Down och Bottom-Up

Utifrån dessa tre perspektiv ovan utmärker sig två olika strategier för implementeringsforskning: *Top-down* (uppifrån-perspektivet) med utgångspunkt i auktoritativa politiska organisationsbeslut som fattas från toppen och därefter genom en styrningskedja; ”*t.ex. skollag – skolförordning – styrning och kontroll från statlig skoladministration – beslut i kommunal skolstyrelse – åtgärder på den enskilda skolan – undervisning i klassrummet*” (Sannerstedt, 2001:24). Medan *bottom-up* (nedifrån-perspektivet) utgår ifrån tillämparnas handlande istället för beslutsfattarnas avsikter; till exempel att lärarna förväntas vara aktiva och reflektera över det arbetsätt som tillämpas och ta diskussion med skolledare och skolchef om hur den fortsatta skolutvecklingen ska formas (Folkesson mfl, 2008:46). En annan skillnad mellan de två strategierna är att lagen (regler), som styrintstrument, blir en utgångspunkt när man använder sig av top-down, medan vid bottom-up så frågar man sig om lagen överhuvudtaget har någon styrande påverkan. Vad som är gemensamt för båda strategierna är att betydelsen av det *sociala nätverket* (Sannerstedt, 2001:25). Jag kommer primärt utgå ifrån ett uppifrånperspektiv; där skolchefen är den som har det beslutande ansvaret att lägga fram strategier för hur den lokala skolan ska utvecklas gentemot den digitala tekniken utifrån (bland annat) styrdokumentet – och där skolledare och lärare är ansvariga för att verkställa skolchefens implementeringsbeslut. Samtidigt är det viktigt att fråga hur stort utrymme det finns för bottom-up – har exempelvis lärare någon talan inför skolchefen rörande frågor kring digital kompetens?

Lösningen på implementeringsproblemet för beslutsfattarna

Många beslutsfattare har fått den ledande positionen just för att de förväntas åstadkomma förnyelse inom verksamheten (Sandberg & Targama, 1998:128). Samtidigt får man inte glömma att det ligger en styrka i att många är engagerade samtidigt kring ett gemensamt innehåll, och att beslutsfattaren inte ensam kan utveckla organisationen (Folkesson mfl, 2008:93). Men den uppenbara frågan här är; hur ska man hantera implementeringsproblemet? Sannerstedt listar fem råd till beslutsfattarna; (1) ha en entydig styrning som utesluter missuppfattningar, (2) utforma en realistisk struktur med tydlig resurs- och ansvarsfördelning

(3) motivera och kontrollera att de verkställande gillar besluten (4) se till att det också går att kontrollera styrningen med hjälp av att relevant information ges tillgänglig (5) samt hindra externa aktörers möjlighet till att försvåra tillämpningen (Sannerstedt, 2001:29). I min undersökning är jag därför intresserad av att få veta vilka av dessa lösningar som skolcheferna använder sig av kring problematiken med att implementera IT i skolan.

Tillämpningens komplikationer

Implementeringsproblemet hänger ofta samman med att beskrivningar för olika mål och policy är otillräckligt formulerade – vilket har både en för- och nackdel. Fördelen med att undvika alltför precisa mål för operationaliseringar är att tjänstemännen lättare kan tillämpa besluten utifrån sin professionella kompetens och hantera oförutsedda situationer. Dessutom bör man komma ihåg att de olika målen kan ha inneboende motstridigheter och ofta är ett resultat av politiska förhandlingsprocesser. Nackdelen och priset man får betala är implementeringsproblemet och att politiska konflikter inte löses utan istället flyttas till nya arenor och andra aktörer (Sannerstedt, 2001:30–32). Man kan därför fråga sig; hur detaljstyrda mål har skolcheferna?

Ett annat problem är bristen på resurser. Om beslut ska kunna tillämpas krävs resurser i form av personal, utbildning, lokaler, utrustning, och pengar. Samtidigt är beslutsfattarna ofta väl medvetna om dessa resursbrister och jobbar därför till stor del med att försöka göra goda strategiska resursfördelningar, samt gör ständiga försök till att skaffa sig mer resurser (Sannerstedt, 2001:35–36). Samtidigt är det svårt för beslutsfattaren att sätta sig in i alla de olika kompetensområden som arbetet är behäftat med (Sandberg & Targama, 1998:88). Inte blir det heller lättare om besluten sedan visar sig strida mot något av de intressen, kulturer, värderingar, och den identitet som organisationen har. Därför undrar jag; hur skolcheferna väljer att hantera resursbristen och vad prioriteras genom de ekonomiska satsningarna?

Slutligen finns det ett inneboende hinder med tillämpning i komplexa organisationer; de är trögrörliga (Sannerstedt, 2001:41). Implementering är problematisk i den enkla bemärkelsen att det är en pågående process som tar tid. Man talar dessutom om att det tar hela fem till tio år innan man kan se effekten och de genomslag som reformeringen har haft på organisationen.

Hur kan då skolchefernas implementering av digital mediekompetens tänkas fungera utifrån de teorier jag presenterat ovan? Personligen förväntar jag mig inte att skolcheferna väljer att göra några större satsningar på digital mediekompetens bland de kommunala skolorna – detta med tanke på att de nuvarande styrdokumenterna inte lägger tillräckligt entydig och stor vikt kring detta område. Om svenska riksdagens själv har halkat efter och inte insett vikten av denna kompetens så finns det inte heller tillräckligt bestämda direktiv ovanifrån på att skolcheferna ska jobba med dessa frågor. Dessutom måste man ha resursbristen i åtanke, och att exempelvis investera i datorer och SmartBoards² är inga billiga satsningar. Däremot har jag svårt att i förväg uttala mig om skolchefernas samarbete med rektorer och lärare rörande frågor och lösningar kring digital kompetens – detta eftersom ansvarsnivån för skolans utveckling idag är upp till den egna kommunen och enskilda skolan att själva avgöra.

² **SMART Board** är en interaktiv skrivtavla som till skillnad mot en traditionell whiteboard fungerar mer likt en dator och har förmågan att registrera beröring (tryck).

Undersökningens syfte och frågeställningar

I tidigare kapitel presenterade jag skolcheferna och deras roll inom skolans verksamhet som tillsammans med skolledare och lärare påverkar skolans utveckling och inriktning med digital mediekompetens. Därefter den bakomliggande problematiseringen med dagens ungdomars möjlighet och förutsättningar för att tillägna sig denna kompetens på ett kritiskt och kreativt sätt. Sedan gick jag igenom mina teoretiska perspektiv kring skolutveckling, kunskap och lärande, media literacy, IT-pedagogik, kompetens, samt implementering. I detta kapitel kommer jag sammanställa min problemformulering och mitt syfte för undersökningen, samt gå igenom mina frågeställningar (vilket här inte är samma som mina intervjufrågor).

Undersökningens syfte

Det postmoderna samhälle vi numera lever i präglas av ständigt närvarande medier, där inte minst Internet explosionsartat har skapat nya möjligheter för människors kommunikation och interaktion. De ungdomar som idag är uppvuxna i detta digitaliserande samhälle måste därför kritiskt och kreativt kunna möta denna snabba samhällsförändring. Här spelar skolan en avgörande roll, och inte minst skolcheferna som bestämmer det övergripande ramverket för hur digital mediekompetens ska realiseras bland skolledare, lärare, och elever. Men deras uppdrag är komplext eftersom implementering är svårhanterligt, samt att ansvaret för den lokala skolan och dess utveckling styrs *både* av kommunen och inifrån den egna skolan. Därför är det inte självklart hur skolcheferna idag jobbar för att främja digital kompetens i skolan.

Min problemformulering lyder följande: ***Hur arbetar skolchefer för att möjliggöra kritisk och kreativ mediekompetens i skolan?***

Syftet är att (1) ta reda på vilka strategier skolcheferna använder sig av för att främja digital kompetens bland lärare och elever i grundskolan, samt (2) påvisa vilka visioner de vill realisera för dagens och morgondagens skola genom ekonomiska satsningar.

Frågeställningar för undersökningen

(1) Hur ser skolcheferna på digital mediekompetens?

Denna fråga är en viktig utgångspunkt för min undersökning. Om vi inte vet hur skolcheferna själva definierar och ser på digital mediekompetens så blir det svårt att uttala sig exakt om *vad* de i själva verket pratar om när de diskuterar deras arbete med att främja denna kompetens. Hur mycket är skolcheferna själva insatta i den digitala tekniken? Är den digitala tekniken något som ska förbättra/underlätta den redan pågående undervisningen, eller ska den förändra *vad* och *hur* vi lär? Anser skolcheferna att eleverna är digitala experter och att det räcker med att ge dem tillgång till datorer, eller anser skolcheferna att det krävs någonting mer än detta? Upplever skolcheferna IT-baserade läromedel som ett positivt tillvägagångssätt för att mer varierande och interaktivt kunna tillägna sig kunskap, eller är de kritiska till att datorns införande ska förbättra den pedagogiska verksamheten?

(2) Vilka möjligheter och förutsättningar skapar skolcheferna för främjandet av kritisk och kreativ digital kompetens inom skolan?

På den här frågan är jag intresserad av att ge en bild av det ramverk där olika skolchefers möjligheter till utveckling av digital kompetens inom den lokala skolverksamheten. Hur jobbar skolcheferna med frågor rörande digital kompetens? Vad prioriteras genom de ekonomiska satsningarna? Vilka investeringar läggs på teknik och kompetensutveckling för lärare och IT-pedagogik? Hur upplever skolcheferna sitt arbete för skolutveckling ihop med skolledare och lärare? Hur stor talan har andra aktörer inom organisationen inför skolchefen rörande frågor kring digital kompetens? Vilka är svårigheterna med att verkställa utvecklingen för digital kompetens? Vilka lösningar använder sig skolcheferna av kring problematiken med att implementera IT i skolan?

(3) Vilka mål och visioner vill skolcheferna förverkliga genom investeringarna?

Genom att svara på denna fråga får vi en bild av vad skolchefernas satsningar på digital kompetens syftar till. Har man designat en lokal IT-plan, med mål/delmål, för skolan? Hur detaljstyrda är målen? Vad vill de uppnå? Vad har de för bild av morgondagens skola? Hur långt framtidsperspektiv har skolcheferna? Vilka förändringar måste ske för att kunna förverkliga denna bild?

Design, metod och material för undersökningen

Under detta kapitel tänker jag gå igenom mitt val av design, metod, och empiriska material för min undersökning. Först kommer jag kort motivera mitt val av kvalitativa intervjuer som metod, sedan gå igenom betydelsefulla etiska regler som jag och intervjupersonen måste känna till, därefter urvalet av intervju personer (respondenter), och slutligen om hur jag har arbetat med det empiriska materialet.

Kvalitativa intervjuer som metod

Innan undersökningen genomförs måste planeringen för studien vara färdig. Därmed kommer vi in på två olika distinktioner som är viktiga att hålla isär, nämligen design och metod. *Design* handlar om valet av analysenheter, i mitt fall skolcheferna (Esaiasson mfl, 2007:99), medan *metod* handlar om tillvägagångssättet för hur frågeställningarna (problemställningarna) bäst ska kunna besvaras (Teorell & Svensson, 2007:17). Det finns olika metoder, alltifrån enkäter till fältobservationer, där den största distinktionen mellan metoderna handlar om huruvida den är *kvantitativ* eller *kvalitativ*. Eftersom en kvantitativ forskningsmetod allt som oftast syftar till att generalisera regelbundenheter och finna bestämda samband (Teorell & Svensson, 2007:10-11), så passar istället en kvalitativ forskningsmetod bättre för min studie av skolcheferna. Kvalitativa studier används istället för att förstå betydelsen (mening) utifrån människors egna perspektiv och sätt att resonera (Trost, 2007:14). Med hjälp av kvalitativa intervjuer (djupintervju, samtalsintervju) får jag möjligheten att sätta mig in i den intervjuades föreställningsvärld och ta del av de erfarenheter, tankar, och känslor som han eller hon har. Därmed för vi forskningen framåt genom att kunna sätta oss in i ytterligare en del av den sociala verkligheten vi alla lever i (Trost, 2007:23). Anledningen till att jag har valt intervjuer är för att komma åt skolchefernas egna uppfattningar om den digitala kompetensen; ”*Vid kvalitativa intervjuer strävar man vanligen efter att just komma åt, att få veta, vad den intervjuade menar med eller hur han eller hon uppfattar ett ord eller en företeelse.*” (Trost, 2007:113). Jag vill hitta det heterogena inom det homogena – jag strävar alltså efter att fånga in de olika nyanserna av skolchefernas uppfattningar.

Hur många personer man ska intervju är ingen självklarhet, och istället talar man om att sträva efter en *teoretisk mättnad* – när det inte längre finns några återstående kvalitativa skillnader i intervju personernas resonemang (Ekengren & Hinnfors, 2006:89). Det viktiga är att till ett litet antal personer (mellan fem till åtta stycken) ställa enkla frågor som ger komplexa svar (Esaiasson mfl, 2007:292).

Etik och regler

Alla personer som är inblandade i intervjun måste känna till vilka regler som gäller. Bland annat måste intervju personen ge sitt fulla samtycke till att jag som intervjuar får genomföra själva intervjun (samtyckeskrauet). Intervjun ska vara frivillig, och intervju personen har därför rätt att låta bli att svara på frågor eller helt avbryta intervjun. Intervju personen har rätt att få vara anonym och tystnadsplikt gäller för mig som intervjuare (Trost, 2007:25,41–44,63). Ingen mer än intervju personen själv ska kunna känna igen sig i rapporten (uppsatsen), och inget får spridas vidare om vem som sagt vad (konfidentialitetskrauet). Detta innebär bland annat att jag har använt mig av fiktiva namn och varit försiktig så inga citat ska kunna

avslöja intervjupersonens identitet. För en lyckad intervju krävs ett ömsesidigt förtroende – vilket delvis byggs upp genom att man öppet presenterar sig vem man är och vad undersökningen handlar om och är ämnad till.

Det är viktigt att komma ihåg att vid intervjun så är det omöjligt för mig att vara helt nollställd – att uppnå en »sann« objektivitet (inga åsikter) – att varken påverka intervjupersonen eller situationen som sådan. Med andra ord, det är oundvikligt att utöva någon form av inflytande i själva intervjun. Eftersom skolcheferna varit medvetna om att jag är blivande lärare inom media och samhällskunskap så har jag varit tvungen att inte låta skolcheferna ta förgivet att jag är insatt i alla de digitala medieområden som de jobbar med – och därför låtit dem beskriva sin syn på exempelvis olika Internet-tjänster. Jag har också strävat efter att undvika att tilldela intervjupersonerna mina egna åsikter. Detta bland annat genom att avstå frågor som exempelvis; »Behöver elever bli bättre på att kritiskt granska innehållet på Internet för att öka sin digitala kompetens?«, och istället frågat; »Vad behöver elever bli bättre på vad gäller digital kompetens?«. Det är intervjupersonens egna åsikter och tankar som ska ligga i fokus. För att försäkra mig om att intervjupersonerna har varit medvetna om de etiska normerna (informationskravet), har jag innan intervjun tilldelat dem en utskrift som i punktform går igenom samtliga regler (se bilaga 2).

Undersökningens första upplägg

Hur har min arbetsprocess sett ut rent praktiskt? Jag har valt att till stor del utgå ifrån »Kvales sju InterView stadier« (Trost, 2007:28–30):

1.) Tematisering	5.) Bearbetning och analys
2.) Design	6.) Resultat
3.) Intervjuandet	7.) Rapportering
4.) Överför till bearbetningsbar form	

Som jag nämnde tidigare så har jag samarbetat tillsammans med Susanna Boonyai kring intervjuerna med skolcheferna. Även hon har Karin Fogelberg som beställare, och har valt att utgå ifrån skolchefers tankar och åsikter – men är istället intresserad av att analysera detta utifrån ett likvärdighetsperspektiv, vilket är anledningen till att vi inte skriver en gemensam uppsats. Vi bestämde oss att enskilt intervjua fyra skolchefer var, åtta totalt tillsammans. Den stora fördelen med detta samarbete är att vi sparade tid genom att endast intervjua hälften så många personer som vi annars räknade med att behöva göra, men fortfarande kunde få dubbelt så mycket empiriskt material på den korta tiden. Detta gjorde också att vi sparade tid när vi på var sitt håll jobbade med transkriberingarna (utskriftena). För att lyckas med samarbetet så var vi tvungna att ställa samma frågor till samtliga intervju personer (se urvalsfrågorna i bilaga 3) – därför valde vi att formulera frågor som kunde ringa in båda våra problemområden. Det svåra med vårt samarbete är att vi inte kunnat få samma kontroll över intervjuerna. Därför har jag och Susanna till exempel varit noga med att ställa djupgående följdfrågor utifrån båda våra forskningsfrågor.

Material, val av intervju personer

Eftersom det idag är ett lokalt samarbete mellan olika aktörer för skolans utveckling så var det inte givet att vi specifikt skulle intervjua skolchefer. Vi hade även kunnat intervjua

skolledare, lärare, eller elever kring frågor om digital mediekompetens. Motiveringen till att vi ändå prioriterade skolcheferna är för att de övergripande påverkar elevernas skolgång samt förutsättningarna för skolledarens och lärarens verksamhet. Dessutom är det framförallt skolcheferna som har hamnat i skymundan vad gäller arbetsbeskrivningar och visioner kring digital literacy inom tidigare forskning.

Efter att vi bestämt oss att intervjua skolchefer så var vi tvungna att fastställa den avgörande faktorn för spridningen dem emellan. Vi valde att utgå ifrån resurssvaga och resurstarka områden inom Göteborgs stad. Inte heller detta vägval var självklart för undersökningen. Vi hade exempelvis kunnat göra indelningen utifrån skolchefernas kön eller ålder. Åter igen måste jag dock påminna om att jag inte är intresserad av att göra en åtskillnad mellan kvinnliga och manliga skolchefer. Att få en bra spridning mellan skolcheferna utifrån ålder är inte heller enkelt att genomföra då deras position oftast kräver flera års erfarenhet av skolans verksamhet – därmed tenderar de flesta skolcheferna att vara i högre medelålder. Skolchefernas resurstillgång har däremot en avgörande faktor angående huruvida det är möjligt att satsa på digital mediekompetens. Vår hypotes är att; om skolcheferna har lite resurser så tenderar de att inte satsa lika mycket på IT, däremot satsar de mer om resurstillgångarna är goda.

För att göra en uppdelning mellan resurssvaga och resurstarka stadsdelar inom Göteborg valde vi att utgå ifrån de fyra indelningar som Jönsson (med flera) gör i boken »Decentraliserad välfärdsstad« (1997). Dock använder vi oss av en uppdaterad indelning av stadsdelarna som SOM-institutet tilldelat oss;

Resurstarka stadsdelar: Kärra-Rödbo, Torslanda, Älvsborg, Askim, Styrso, Örgryte.

Medelresurstarka stadsdelar: Tynnered, Härlanda, Centrum, Linnéstaden, Tuve-Säve.

Medelresurssvaga stadsdelar: Frölunda, Lundby, Backa, Majorna, Högsbo.

Resurssvaga stadsdelar: Bergsjön, Gunnared, Kortedala, Biskopsgården, Lärjedalen.

Jag och Susanna bestämde oss för att ta var sin stadsdel utifrån varje grupp för att vara säkra på att våra resultat inte ska beror på oss själva som intervjuare. Hade jag exempelvis endast tagit resurssvaga och Susanna tagit resurstarka områden så skulle vi inte lika säkert kunna uttala oss om att resultaten beror på resursstyrkan. Den stadsdel vi valde inom varje resursgrupp bygger på ett bekvämlighetsurval, där vi tog det område som låg oss närmast att transportera oss till. Därefter ringde vi till de utvalda stadsdelsnämnderna för att få kontakt med de nuvarande skolcheferna.

Vad man inte får glömma är att dessa skolchefer givetvis endast styr över kommunala skolor, och inte privata friskolor. Dessutom har jag låtit skolcheferna att i första hand uttala sig om grundskolan framför förskolan eller gymnasiet. Anledningen till detta beror på att det är först när eleverna går i grundskolan som de mer interaktivt börjar ta del av medierna och skapar sin identitet, samt att flera gymnasier har medieprogrammet där media givetvis kommer in som en mer naturlig del i undervisningen.

Platsen för samtliga intervjuer har varit vid skolchefernas egna kontor – vilket vid alla tillfällen varit vid respektive stadsdelskontor (med ett undantag där det istället var den lokala skolan). Nackdelen med platsen var att vid två tillfällen så kom det annan personal som sökte skolchefen, därför har ett kort avbrott mitt i intervjun varit tvunget att göras. Men att ha fått träffa skolcheferna någon annanstans skulle inte ha funkat då de är mycket upptagna och inte nämnvärt kan lämna sin plats. Samtidigt har den miljö som skolchefernas kontor erbjuder i

övrigt varit mycket bra. Vi har till stor del kunnat undvika störande ljud på samma gång som skolcheferna kan känna sig bekväma i sin egen »hemmamiljö«.

Några omfattande problem har inte uppstått under själva forskningsprocessen. Till min och Susannas positiva förtjusning så ställde alla skolcheferna upp på en intervju, trots den stress som tiden innan jul och nyår bär med sig. Däremot var det en skolchef som inte dök upp för Susanna, som då istället fick träffa en planeringschef och en IT-pedagog. På grund av att jag endast vill uttala mig om skolchefers tankar och åsikter så har jag valt att utesluta den intervjun för min analys. I slutskeendet blev det därför totalt sju intervjuer med skolchefer.³ De olika intervjuerna varade från 35 till 75 minuter:

Alex – Datum för intervjun: 2009-10-30, resursstark stadsdel

Dalyn – Datum för intervjun: 2009-10-30, resursstark stadsdel

Chesnie – Datum för intervjun: 2009-11-03, medelresurssvag stadsdel

Marley – Datum för intervjun: 2009-11-03, resurssvag stadsdel

Paulin – Datum för intervjun: 2009-11-07, medelresursstark stadsdel

Fordon – Datum för intervjun: 2009-11-09, medelresursstark stadsdel

Leora – Datum för intervjun: 2009-11-09, medelresurssvag stadsdel

Hur jag har arbetat med analysmaterialet

Jag dokumenterade intervjuerna genom att skriva anteckningar, samt genom inspelning av ljud (med min mobiltelefon). Sedan gjorde jag fullständiga transkriberingar av materialet vid datorn. Fördelen med att skriva ut allt det som sägs under intervjun är att inget viktigt riskerar utelämnas, det blir lättare att citera respondenterna, samt att Susanna lättare kan sätta sig in i mina intervjusituationer och läsa de följdfrågor som jag valt att ställa. Men materialet ska inte tala för sig självt – all data blir intressant först när de tolkas ur teoretiska perspektiv. Därför har jag bearbetat, tolkat, analyserat, och sedan sammanställt samtliga utskrifter i en tabell (se bilaga 4). Viktigt att komma ihåg är att; ”*Man skall inte ta ett svar för givet utan syna det kritiskt i meningen undersökande.*” (Trost, 2007:130), men samtidigt får man inte övertolka eller överdriva sitt material.

³ Notera att samtliga skolchefers namn är fiktiva och att kön inte skrivs ut för att behålla personernas integritet. Listan är sorterad i den ordning som personerna blivit intervjuade.

Skolchefers arbete för digital mediekompetens – Analys och resultat

I tidigare kapitel har jag introducerat skolchefernas roll och den problematik de möter med att främja digital mediekompetens i skolan. Därefter gick jag igenom tidigare forskning kring skolutveckling, kunskap och lärande, media literacy, IT-pedagogik, individuell och kollektiv kompetens, samt implementeringsproblematiken. Sedan skrev jag om studiens problemformulering, syfte, frågeställningar, metod, etiska regler, och genomförande. I detta kapitel kommer jag nu presentera det resultat som framkommit av den tolkning och analys som gjorts av det empiriska materialet (intervjuerna) utifrån de teorier som jag tidigare gick igenom. Det är viktigt att här komma ihåg att det inte i första hand handlar om att tala om hur många av skolcheferna som har haft samma tankar eller åsikter i en fråga – utan det vitala är för mig att påvisa den variation av svar som de har tilldelat mig. Därför kommer jag inte gå igenom exakt hur var och en av skolcheferna uttryckt sig; till exempel då alla skolcheferna svarar likadant på samma fråga så kommer jag inte välja att citera alla. Av de citat nedan som lyfts fram är ifrån de skolchefer som jag anser bäst har lyckats uttrycka sig i de frågor jag valt att ställa. Detta innebär att inte alla skolchefer nödvändigtvis kommer citeras lika mycket, men alla deras samlade åsikter kommer fortfarande få lika stort utrymme. Jag kommer därför nu nedan besvara min fråga; hur ser skolchefers arbete ut för att möjliggöra kritisk och kreativ mediekompetens i dagens och morgondagens skola?

IT en konkurrensförutsättning – Skolchefernas syn på digital kompetens

Hur ser skolcheferna på digital mediekompetens?

En sak som tidigt framgår tydligt hos skolcheferna är att de själva insett vikten av att hänga med i den digitala utvecklingen. De upplever att Sverige som nation inte längre ligger i framkanten, och att vi snarare kraftigt har halkat efter andra länder runt om i världen – vilket båda citaten nedan tydligt speglar;

”Jag tycker det finns ett yrvaket intresse hos Sveriges politiker. Sverige har ju inte hängt med som land. Det är många länder som är långt, långt före oss. England, Norge, USA åtminstone vissa delstater. Vi har ju tappat va. Man hade en bild av att man hade IT i svenska skolor, men det var en felaktig bild. Jag tror våra politiker håller på att få ett brutalt uppvaknande.” (Dalyn)

”Vi håller på att bli omsprungna av Indien, Kina, Columbia, Sydamerika å alla möjliga länder. Men på nått sätt så måste vi få klart för oss att, visst är vi IT-täta i Sverige men det är det inte samma som att ha digital kompetens. Vi konkurrerar som sagt. Vi är inte mer än 9 miljoner människor. Ska vi liksom kunna ha jobb, hålla oss innovativa och liknande på världsmarknaden så måste vi vara jätteduktiga på det här området.” (Chesnie)

Anledningen till att skolcheferna erkänner att vi nu har hamnat på efterkälke beror på att de har insett vikten av den digitala mediekompetens möjlighet att konkurrera med andra skolor, inte bara internationellt, utan också regionalt och nationellt. Att exempelvis ha ett stort utbud av nya datorer eller möjligheten att kunna erbjuda en dator till varje elev (one-to-one) lockar elever och föräldrar till skolorna;

”Det finns skolor som använder one-to-one eller som har andra koncept för sin undervisning där IT ingår som en naturlig del i undervisningen, det e klart att det lockar, och det förstår jag, det skulle också locka mig som förälder.” (Alex)

Därför är samtliga skolchefer övervägande positiva av ett införande av digitala verktyg och IT-baserade läromedel i skolan. En av skolcheferna lyfter dessutom fram önskan om att lärare också ska kunna använda mobiltelefonerna i undervisningen. Samtidigt är de medvetna om att allt inte är »guld« av det som IT, och i synnerhet vad Internet har att erbjuda. Alltifrån drogköp till barnporr är strängt förbjudet och därför något man försöker blockera (stoppa). Men trots Internets nackdelar så anses fördelarna fortfarande vara övervägande större och en viktig tillgång;

”Det finns mycket skit på Internet, men det finns det ju överallt. Man ska inte överdriva det och göra det till något stort hinder när det gäller IT-användningen i skolan. Om man pratar om sex eller sidor som handlar om nazism eller vad det är nu va. Då får vi försöka hålla ungarna borta från det då. Jag menar fördelarna med Internet är så mycket större än vad nackdelarna är. Internet som informationskanal är så oändlig och så oerhört positiv. Plötsligt kan få tillgång till en oerhörd kvalificerad mängd information. Och då ska man inte hänga upp sig på att det finns lite skit också.” (Dalyn)

”Många förbjuder mobiltelefoner och sånt där. Det är helt rätt, förbjud privata samtal på lektion som naturligtvis inte är tillåtet. Men vi måste lära oss att använda oss av de här grejerna för att ungarna lever i det här. En svenskalärare sa så här; ’jag har brottats med att få in uppgifter från eleverna’. Och då provade hon att skapa en blogg eller Facebook å sa ’ni ska skriva uppgiften på Facebook och lämna in den där’, och då lämnade alla elever in samma kväll. Det är deras värld, och vi måste utnyttja det.” (Fordon)

Däremot kan man fråga sig om skolcheferna anser att den digitala tekniken ska förbättra den pågående undervisningen eller om den till och med ska förändra vad och hur vi lär. Skolcheferna menar här att IT i första hand ska komplettera och effektivisera den traditionella undervisningen. Men några skolchefer hävdar att detta inte räcker. Att kunna hantera de digitala medierna är så pass väsentligt för ett livslångt lärande att digitala färdigheter måste genomsyra all undervisning. Ett av citaten nedan pekar på att det exempelvis handlar om att i språkundervisning slippa lägga onödigt mycket tid på sådant som tekniken istället kan göra åt oss – om datorn nu kan rättstava orden så bör mer tid ägnas åt att lära sig språkligt uttal (kommunikation);

”De verktyg på sikt som är helt nödvändiga är i första hand en dator per elev, som blir ett komplement till traditionella läromedel.” (Leora)

”IT har inget självändamål i skolan. Det är inte för IT:s skull. Utan någonstans så handlar det om att IT ger elever möjligheter att lära sig mer. Det är därför vi har IT. Sen ska man ha en god IT-kompetens också, men det är kanske bara en del utav det. Ta engelska som ett bra exempel, det finns ju ingen anledning i hela världen att sitta och skriva text och lämna in till sin lärare, och så ska en lärare sitta och rätta svaren. Jag menar, det finns ju spellcheck, kör den då, så kan eleven lämna in åtminstone ett rättstavat exemplar till läraren. Så kan läraren och eleven istället ägna sig mer åt att utveckla språket.” (Dalyn)

”Digital kompetens är ju en basfärdighet. Datorn i utbildningen driver vi här gentemot Skolverket för att införa i de nya läroplanerna, och att detta ska betraktas just som en basfärdighet. Anledningen till att den digitala kompetensen är så viktig är för att detta är en demokratisk rättighet. Att kunna få uttrycka sig på det sättet som den digitala kompetensen möjliggör. Detta är viktigt i all ämnesundervisning, oavsett om det är slöjd med textil eller vad det nu är för någonting.” (Chesnie)

Skolchefernas gemensamma uppfattningar slutar inte här – de är starkt övertygade om att eleverna är mycket duktiga på att behärska de digitala medierna. Ungdomarna vet till exempel redan hur man Googlar på nätet, lägger upp en egen film på YouTube, eller använder sig av sociala medier. Skolcheferna pekar samtidigt på att lärande inte nödvändigtvis behöver ske inom skolans väggar, utan likväl kan ske framför datorn hemma. Dock betonar de vikten av pedagogernas ansvar att lära eleverna källkritik; att kritiskt granska innehållet som finns på Internet, exempelvis fakta på Wikipedia.

”Elever är oerhört kunniga, de är inte rädda. Elever kan mycket mer än vad vi vuxna kan. Vuxna behöver bli bättre på att släppa kontrollen, känna att våra elever behärskar IT, och att vi lär tillsammans.” (Marley)

”Jag tror att eleverna är oerhört mycket duktigare än vad många av oss vuxna är. Däremot kan jag tänka mig att de säkert behöver stöd och hjälp med att kritiskt granska och att vara ifrågasättande, alltså källkritiska. Och det tror jag blir allt viktigare.” (Alex)

”Lärare har i alla tider haft uppgiften att binda ihop helheter och sammanhang. Eleverna har drivkraften, lusten, och motivationen, men de har inte sammanhangen och det måste vuxna hjälpa till med.” (Chesnie)

”Klassrummet finns inte riktigt längre, de lär sig överallt hela tiden. Det gäller bara för oss att hitta de rätta verktygen och tekniken.” (Paulin)

”Det elever behöver är en bred digital kompetens. De ska kunna använda IT både i sitt eget lärande men också utifrån sitt eget skapande. Med IT kan man publicera och bli hörd, att elever kan lägga ut arbete på YouTube. Innan kunde man möjligtvis göra ett papper och lämna in till sin lärare, nu kan man lägga ut det så att hela världen kan se det, det är rätt häftigt faktiskt. Men att hitta på nätet, tror jag inte behövs så mycket, för det är eleverna ganska duktiga på och att använda sig av sociala nätverk och sånt.” (Dalyn)

Exakt hur källkritik effektivt ska läras ut till eleverna har skolcheferna dock en betydligt mindre klar bild av – vilket de menar beror på att det främst ligger hos lärarna som praktiskt jobbar med kritisk granskning ihop med eleverna, och därmed får stor handlingsfrihet i arbetet med detta. Samtidigt kan man fråga sig vikten av att skolcheferna blir mer insatta i hur främjandet av kritisk kompetens i praktiken ska realiseras i den lokala skolverksamheten – med tanke på att den kollektiva kompetensen bygger på delade yrkeserfarenheter.

PIM, och rädslan för det digitala – Möjligheter och förutsättningar

Vilka möjligheter och förutsättningar skapar skolcheferna för främjandet av kritisk och kreativ digital kompetens inom skolan?

Hur kommer det sig att skolcheferna har en så pass enad och positiv bild av IT? Jo, eftersom samtliga skolchefer utgår ifrån ett gemensamt inriktningsdokument för IT i skolan (se bilaga 5). I dokumentet står det skrivet övergripande om den roll som den digitala tekniken har i samhället och skolan, samt på vilka grunder investeringar i digital teknik bygger på. Utifrån detta har skolcheferna sedan formulerat egna lokala IT-strategier (mål) där man mer ingående förklarar vad målen ska innebära i praktiken; vilket till exempel är att chefer och medarbetare i den pedagogiska verksamheten ska ha klarat PIM (Praktiskt IT- och Mediekompetens) nivå tre. PIM är ett webbaserat studiematerial för att påvisa hur datorprogram kan användas i skolan, och är till för att öka skolpersonalens digitala kompetens. PIM innehåller olika övningar och fungerar som ett portabelt och individuellt fortbildningsrecept för att bland

annat säkra lärarnas grundläggande kunskaper i IT-användning. Examinationer i PIM utförs sedan i kommunens regi, ofta med hjälp av IT-pedagoger. Den stora fördelen med denna webbtjänst är att lärarna när som helst kan logga in från vilken dator de vill, och jobba med uppgifterna både i skolan och hemma. Ett annat gemensamt samarbete i Göteborg är att byta ut det gamla »Kunskapsnätet« mot en uppdaterad och bättre webbportal som kallas för »Järntorget«; där man bland annat ska kunna lägga upp och jobba med olika skolarbeten, samt hålla kontakten med elever och lärare emellan. Några skolchefer jobbar också för att skolorna ska skriva i egna bloggar och därmed dela med sig av händelser och erfarenheter till andra människor både inom och utanför skolan. Fördelen med bloggar är att skolan inte lika formellt behöver formulera sig om de problem och lösningar som de jobbar med angående IT. Skolcheferna får i sin tur en enkel överblick i de processer och resultat som skolorna kommer fram till.

”Vi skolchefer i Göteborg enades 2006 om ett inriktningsdokument för IT i skolan. Där har vi sagt att inom tre år, så ska alla ha uppnått PIM tre. Sen ska vi ha ett helt nytt IT-stöd för förskola och skola, det börjar introduceras i januari, som heter »Järntorget«. Då blir det mer ett webbaserat IT-stöd för verksamheten, vilket ger oändliga möjligheter och känns betydligt mer uppdaterat. Det gamla Kunskapsnätet går i graven.” (Leora)

”»Järntorget« är ett synnerligen moderniserat kommunikationsnätverk, där det finns möjlighet till att ha kontakt med elever, föräldrar. Det kan exempelvis ligga närvarorapportering, oändliga möjligheter. Det är väldigt viktigt att det verkligen blir implementerat, och att man utbildar lokala utbildare som kan utbilda vidare i sin tur.” (Alex)

”De flesta av våra skolor har egna bloggar. Vi jobbar mycket med blogg också här inne på skolkontoret och de som jobbar med IT-utveckling. Där samlar vi mycket information, länkar, och vad som händer i stadsdelen.” (Dalyn)

PIM, Järntorget, och bloggar är därmed i dagsläget de viktigaste projekten som skolcheferna har för att försäkra sig om skolorna tillägnar sig digital kompetens. När det gäller ekonomiska investeringar i digital teknik så varierar det något om hur mycket och vad man köper in – då det handlar om alltifrån SmartBoards till digitalkameror. Men det som står allra högst upp på skolchefernas »önskelista« över vad de helst vill lägga resurser på är nämligen inköp av bärbara datorer och trådlösa nätverk. Detta hänger som sagt delvis ihop med konkurrens-möjligheten att kunna locka elever till skolan. Men laptops har idag också mycket kraftigare kapacitet, kombinerat med sänkta priser – och till skillnad mot stationära datorer behöver inga särskilda datorsalar inrättas, utan laptops kan mer naturligt användas inom och utanför klassrummet vid behov. Dessutom visar Skolverkets nationella undersökning att det finns ett stort behov av IT-investeringar i de kommunala skolorna (Skarin, 2009:4). Bärbara datorer upplevs därför som en nödvändig förutsättning för att elever och lärare effektivt exempelvis ska kunna utnyttja Internets utbud av information och nätbaserade läromedel;

”Fortbildningen för lärarna är PIM. Det är ju det generella för att ha någon grund att stå på för att kunna använda datorn i det uppdrag som läraren har i det pedagogiska arbetet.” (Leora)

”Varje lärare ska självklart ha en egen bärbar dator. Det finns ingen av oss andra som skulle acceptera att vi inte hade en dator att arbeta med på jobbet. Sen måste man också kombinera detta med ett kompetenskrav, och nu ska lärarna till årsskiftet vara färdiga med något som heter PIM, och de ska de ha nått nivå 3. Och har man nått nivå tre, ja då får man tillgång till en egen tjänstedator så att säga. Och sen e det klart att ja vill att eleverna ska ha egna datorer. Jag tror att det inte är förrän vi kommer dit som vi får en ordentlig förändring på arbetssätt och såna saker.” (Alex)

”Vi utrustar alla våra medarbetare med att få en laptop. När man har gått PIM 3 så får man en Mac. Sen utrustar vi alla skolor med projektorer, SmartBoard på förskolorna, dokumentkameror,

filmkameror, och sen så jobbar vi mycket för att öka antalet datorer ute på skolorna. Det är inte bara lärarna som ska ha egna laptops, utan eleverna behöver det också.” (Dalyn)

Men man kan fråga sig om PIM är en tillräcklig satsning för att säkra pedagogernas digitala mediekompetens, och kommer det nya Järntorget lyckas där Kunskapsnätet misslyckades? Detta diskuterar jag under nästa kapitel.

Vad anser pedagogerna själva om ovanstående satsningar? Sker skolutveckling i en dialog mellan skolchefer, skolledare, och lärare? Det visar sig att skolcheferna i första hand har kontakt med skolledarna som för fram pedagogernas gemensamma talan – men några skolchefer har även återkommande kontakt med lärarna. Skolcheferna har dock inte alltid möjlighet att träffa alla inom skolan, och förväntar sig därför bland annat att lärarna ska ta ett eget ansvar vad gäller skolans digitala kompetens. Detta hänger ihop med att; *”De stora förändringarna i samhället i form av snabb teknisk utveckling, en mer kunskapsintensiv industri och en hårdare global konkurrens, har gett upphov till organisationsformer med en ökad individuell frihet i arbetet. Därigenom har ledare i allt större utsträckning blivit tvungna att överge detaljstyrning som dominerande ledningsfilosofi.”* (Sandberg & Targama, 1998:8), och istället har betydelsen av väl formulerade visioner samt gemensam förståelse bland medarbetarna ökat;

”Sätt utifrån kan man tycka att jag har väldigt mycket makt, både med att stänga och öppna saker, men det sker hela tiden i någon slags dialog med rektorer och andra. Det är inte så att jag står högt uppe på berget, ser ut och pekar ’att nu gör vi så’. Utan det gäller att man går igenom det, resonerar och försöker tänka strategiskt.” (Alex)

”Jag jobbar ju mest med rektorer och i ledningsgrupper när vi resonerar kring de här sakerna. Sen är det ju rektorerna som jobbar med lärarna, och lärarna jobbar med eleverna, så det är ju en kedja va.” (Dalyn)

”Mina direktiv är att jag förväntar mig av mina lärare att de har nått PIM nivå 3 inom den tiden som vi har sagt. Jag förväntar mig att de ska ta ett särskilt ansvar själva. Jag förväntar mig att de ska ha projekt som ligger i framkanten som ska ge vår stadsdel status eller bra rykte. Jag förväntar mig att de ska ta vara på elevernas digitala tänkande och använda det i undervisningen. Jag förväntar mig att de ska komma in med olika projektansökningar som jag kan stimulera.” (Chesnie)

De svårigheter som skolcheferna upplever med att implementera de ovanstående projekten är att lyckas utifrån de ekonomiska förutsättningarna. Likt många andra beslutsfattare som kämpar med implementeringsproblemet så har även skolcheferna haft svårt att få pengarna att räckta till; att exempelvis köpa in tillräckligt många datorer till ett rimligt pris. Men det finns också ett annat stort problem; nämligen kompetensavståndet. Detta gäller framförallt mellan eleverna som vuxit upp med IT och lärarna som ännu inte hanterar de digitala verktygen. Anledningen till att (framförallt de äldre) pedagogerna ännu inte fullt ut utnyttjar de digitala möjligheterna i undervisningen beror på en rädsla och känsla av otrygghet i IT-användandet, samt att det krävs en förändring av deras nuvarande inställning till lärande och arbetsmetoder;

”De hinder som jag ser är av ekonomisk karaktär. För det handlar ju om att ändå försöka hitta billiga driftslösningar, annars blir det väldigt svårt. Fram tills nu så har varje dator kostat 6000 kronor i drift, det e helt orimligt. Nu är de nere på runt 1500 kronor. Vad det gäller lärare så kan jag se att kompetensen är väldigt olika. Så man måste se till att fortsätta säkerställa kompetensutveckling inom detta. Men på nått sätt så är det så va att med en egen apparat, egen dator, det är först då som man använder, utvecklar, och upptäcker att ’det här kan jag inte, men skulle vilja kunna’. Om du ska få vänta på att få använda en dator då blir det bara du gör det du måste och ingenting mer. Så det tror jag är den sprängande punkten.” (Alex)

”Ska man på allvar börja använda sig utav IT så förutsätter det att man ändrar en del i skolan. Man måste ändra sitt sätt att organisera jobbet, man måste ändra sitt sätt att tänka kring elevers lärande. Och det tar tid, det tar jättelång tid. Och därför tror jag att den stora svårigheten är att vara tillräckligt uthålliga. Det händer så pass mycket inom skolan, ständigt. Mycket annat som pockar på uppmärksamhet, men det gäller att hålla kvar fokus trots att det kommer nya läroplaner, kursplaner, nya betyg, och vad det än nu är som kommer.” (Dalyn)

”Vi äldre är digitala invandrare. Och det krävs ett större omtänk hos större delen för att förstå det. Det finns en oerhörd rädsla som beror på osäkerhet. Man förstår inte det här och vad det handlar om. När ungdomar kommunicerar, lyssnar på musik, skickar ljudfiler, eller lägger ut filmer på YouTube – man förstår inte hur det går till eller hur snabbt denna förändring gick. Det är avståndet mellan de som är innovativa/interaktiva till dem som är rädda. Mellan de som är unga och de som är 55 till 60 plus. Det avståndet ökar. Det är därför vi tvingar igenom att alla ska ha nått PIM nivå tre. Man pratar också idag om att en av de viktigaste framtidskompetenserna är att kunna ställa frågor. Det handlar om att föräldrar och pedagoger måste lära sig att ställa de här frågorna så att de kommer underfund med; ’Hur tänker barnen när de jobbar digitalt?’” (Chesnie)

Som citatet ovan visar så är PIM en viktig lösning på problemet med pedagogers bristande digitala mediekompetens. Dessutom är *IT-pedagogerna* – de pedagoger som är särskilt utbildade för att lära ut IT-färdigheter till andra lärare – också en viktig förutsättning för att försäkra sig om att skolan ska lyckas uppnå de mål som fastställts i inriktningsdokumenten. Sedan är det framförallt en skolchef som menar att också lärarutbildningen har en central roll, som måste anpassa utbildningsinnehållet gentemot samhällets ständiga förändringar – och se till att de nyexaminerade lärarna också har en grundläggande IT-kompetens när de sedan ska jobba ute bland skolans organisationer;

”IT-pedagoger och ska vara just de som stöder lärarna ute på skolorna. Och de är jätteviktiga i och med en implementeringsfas som det här med Järntorget och PIM.” (Alex)

”Går man på lärarutbildningen så har man ett extra ansvar att lära sig de digitala medierna. När vi har utbildat vår personal till PIM nivå 3, som är ganska avancerat, så kan man inte förvänta sig att vi ska ta en sådan kompetensutveckling för de som kommer nya, utan det får de själva ta via lärarutbildningen.” (Chesnie)

Göteborgs Universitet (GU) har samtidigt tydligt uttalat sig om att IKT är en nyckelkompetens som ska genomsyra hela lärarutbildningen, för att därmed stärka lärarstudenternas undervisningsförmåga. Det handlar då inte endast om förmågan att hantera och utnyttja digitala verktyg i undervisningen – det handlar också om att lyfta frågor kring etik och media literacy (UFL, 2009:1,5). Däremot kan man fråga sig om lärarutbildningen lever upp till denna policy, vilket jag dock inte kommer gå in närmare på i min undersökning.

Av de fem råd som Sannerstedt listar till beslutsfattarna för att lösa implementeringsproblemet är det främst tre av dessa som skolcheferna använder sig av: (1) Skolcheferna har tagit fram en bra och tydlig styrning över vem som beslutar om vad i vilka sakfrågor, vilket minskar risken för missuppfattningar kring ansvarsområdena i projekten med skolans utveckling för ökad digital kompetens. (2) Genom de uppsatta IT-strategierna blir målen och projekten realistiska och tydliga för strukturerna om hur resurs- och ansvarsfördelningen ska se ut. (3) Kontrollering har också gjorts, där skolcheferna bland annat har lyssnat på lärarnas åsikter om PIM, där de upptäckt hur detta webbaserade hjälpmedel har hjälpt dem i deras arbete och fått rädslan för den digitala tekniken att minska.

Att utbilda elever till världsmedborgare – Mål och visioner

Vilka mål och visioner vill skolcheferna förverkliga genom investeringarna?

Precis som jag tidigare skrev så ser skolcheferna inte den digitala tekniken som ett självändamål, utan IT är ett instrument för att möjliggöra ökad måluppfyllelse, där kritisk granskning är den primära kunskapen som eleverna måste tillägna sig för att kunna möta det framtida samhället och dess behov. Eleverna behöver utbildas till världsmedborgare där de med hjälp av de digitala medierna kan möta arbetsmarknadens krav, men framförallt kan dra nytta av sina medborgliga och mänskliga rättigheter och skyldigheter. Skolcheferna anser därför att den digitala kompetensen inte bara ska lyftas fram i samhällskunskapen, utan vara en självklar del i all ämnesundervisning. Citaten nedan förtydligar detta ytterligare;

”Vi utbildar inte för idag, vi utbildar för framtiden.” (Alex)

”IT i sig är inget mål. Det är inte det vi är ute efter. Vi vill ha elever som trivs bättre i skolan och ge dem nya möjligheter att få lära sig saker och ting på ett annorlunda sätt. Vi vill att IT ska användas för att ge elever ökat inflytande och ansvarstagande för sitt eget lärande.” (Dalyn)

”Det ena målet är helt enkelt att några elever ska få intresse av den digitala tekniken och till och med att kunna livnära sig på det hela i ett framtida yrke. Det andra som är lite mer brett är att eleverna ska vara försiktiga och tro inte på allt, kritiskt granskande är ett stort mål. Vi översköljs ju av information i alla dess former.” (Fordon)

”Hur formar vi en utbildning som siktar mot det framtida samhällsbehovet, världsmedborgare, medmänskliga, skickliga och flexibla medarbetare? Hur siktar vi mot ökat digitalt lärande gentemot ett ständigt föränderligt arbetsliv? Alltså, vi lever i det här. Vi måste få in det här för det kommer vara våra styrfrågor, som ett slags raster, inför vårt arbete hela nästa år.” (Chesnie)

Hur långt skolchefernas målplanering kan sträcka sig avgörs av flera faktorer. Dels hänger det ihop med kommunens ekonomiska planering som i princip gäller ett år framåt. Dels bygger det på fyraårsmandatet som politikerna sitter i regeringen, som då bestämmer om hela den övergripande svenska skolans utveckling. Slutligen är det ett längre framtida perspektiv skolcheferna har då man idag tar hänsyn till elevernas livslånga lärande. Därför sträcker sig IT-strategierna ett till tre år framåt, för att sedan utvärderas.

De utmaningar som nu ligger framför skolcheferna handlar om att de ska lyckas med satsningarna av implementeringen med IT-verktyg och digitala läromedel. Den viktigaste förändringen som måste ske för att kunna förverkliga denna bild är att nu få pedagogerna att dela skolchefernas vision om att den digitala tekniken är nödvändig för skolans fortsatta utveckling;

”Vi måste öka lärarkompetensen i de här områdena. Det är ju basen. Har vi inte utbildade lärare mot IT så är det kört va.” (Fordon)

”Utmaningen ligger i att IT måste bli ett bra redskap i elevernas lärande. Det får inte vara så att vi kastar ut maskiner va. Vi måste parallellt vara väldigt tydliga med att vi förväntar oss att man jobbar med detta i skolan och använder sig av de här möjligheterna. Annars blir det bara dyra pengar som ska förse eleverna med datorer. Det är inte riktigt poängen. Vi vill ju komma åt deras lärande. Att få en högre kvalitet i lärandet, få en högre kvalitet i måluppfyllelse. Och får vi inte det, då har vi misslyckats.” (Dalyn)

”Det är främst en omprogrammering som måste ske i huvudet. Det är nog det svåraste tror jag. Man måste också hitta intressanta projekt som gör att lärarna vågar släppa loss och använda elever som handledare när det gäller att använda digitala medier. Lärarna måste lita på eleverna och inse att det inte är läraren som är duktig på allt, utan inse att det är eleven som kan 'lära mig som lärare'. Inte skämmas för att man inte kan någonting i det här. Utan det är en styrka.”
(Chesnie)

Om inte alla lärare kan hantera och har tillgång till datorn i skolan så blir det mycket svårt att lära ut källkritik som en praktisk färdighet i all undervisning. Lärarna måste fortbildas för att kunna utnyttja den digitala teknikens möjligheter, men också lära sig att utnyttja motivationen och de kunskaper som eleverna redan besitter. Förbättringar och förändringar av den pedagogiska praktiken kräver därmed att de etablerade uppfattningarna kraftfullt utmanas (Folkesson mfl, 2008:140).

Sammanfattning av analys och resultat

(1) Hur ser skolcheferna på digital mediekompetens?

Skolcheferna lägger stor vikt vid att försöka utnyttja den digitala utvecklingen. De har insett att investeringar som främjar den digitala mediekompetensen stärker möjligheten till att konkurrera med andra skolor både regionalt, nationellt, och internationellt. Därför är samtliga skolchefer positiva till införandet av digitala verktyg och IT-baserade läromedel i skolan.

Skolcheferna anser att IT är ett instrument för att möjliggöra ökad måluppfyllelse och bör genomsyra all ämnesundervisning. Eleverna upplevs duktiga på att behärska många av de tjänster som finns på Internet, och poängterar vikten av pedagogernas ansvar att lära ut hur man också kritiskt granskar innehållet. Dock exakt hur källkritik ska läras ut har skolcheferna en mindre klar bild av, och menar att ansvaret främst ligger hos lärarna som därmed får stor handlingsfrihet att praktiskt jobba med dessa frågor. Samtidigt är skolchefernas kunskap om arbetet med elevernas källkritik viktig, eftersom skolans kollektiva kompetens bygger på delade yrkeserfarenheter.

(2) Vilka möjligheter och förutsättningar skapar skolcheferna för främjandet av kritisk och kreativ digital kompetens inom skolan?

Skolcheferna har formulerat egna lokala IT-strategier utifrån ett gemensamt inriktningsdokument för IT i Göteborgs skolor. Tre viktiga mål har fastställts; det första handlar om att chefer och medarbetare i den pedagogiska verksamheten obligatoriskt ska ha klarat PIM nivå tre. Det andra bygger på ett gemensamt samarbete i Göteborg med att införa den nya webbportalen »Järntorget«. Även bloggar lyfts fram som ett verktyg för att dela med sig av händelser och erfarenheter inom och utanför skolan. Det tredje gäller de ekonomiska investeringarna där skolcheferna helst vill köpa bärbara datorer och trådlösa nätverk. Till skillnad mot stationära datorer behöver inga särskilda datorsalar inrättas, utan laptops kan mer naturligt användas inom och utanför klassrummet vid behov. Svårigheterna med att implementera de ovanstående projekten bygger på de ekonomiska förutsättningarna samt lärarnas inställning och rädsla till IT-användandet.

(3) Vilka mål och visioner vill skolcheferna förverkliga genom investeringarna?

Skolchefernas vision är att utbilda eleverna till världsmedborgare där de med hjälp av de digitala medierna kan möta arbetsmarknadens krav, samt utnyttja sina medborgliga och mänskliga rättigheter och skyldigheter. Skolchefernas målplanering sträcker sig ett till tre år framåt, där den största utmaningen ligger i att få pedagogerna att dela skolchefernas vision om att den digitala tekniken är nödvändig för skolans fortsatta utveckling. Lärarnas kompetens och tillgång till datorer i skolan blir en nyckelförutsättning för att kunna lära ut kritisk och kreativ IT-användning.

Skolcheferna i den digitala framkanten – Slutsatser kring forskningsresultatet

”Ni unga är digitala infödingar och det är inte vi, och det måste vi skolchefer ha med oss hela tiden.” (Alex)

I uppsatsens inledning så frågade jag mig hur stort vikt skolcheferna lägger på den digitala kompetensens utrymme inom skolans verksamhet. Jag vill framhålla att skolcheferna inte är uppvuxna med de digitala medierna på samma sätt som dagens ungdomar, och trots detta ändå lyckats ligga i framkanten vad gäller att lyfta de viktiga frågorna om den digitala kompetensens betydelse i skolan. Och trots att många andra viktiga åsikter och projekt slåss om skolchefernas uppmärksamhet har de ändå hållit kvar blicken mot IT. Jag har därför till min positiva upptäckt insett att den egna hypotes som jag skrev i slutet av teorikapitlet – om att skolcheferna möjligen inte väljer att göra några större satsningar på digital mediekompetens – inte stämde. Jag är glad att skolcheferna i Göteborg har förstått den kritiska och kreativa digitala mediekompetensens betydelse för elevernas fortsatta lärande. De IT-mål som sedan har satts upp är tillräckligt styrande för att inte skapa förvirring om var ansvaret ligger eller vad som ska genomföras, men fortfarande öppna nog för att ge utrymme för lärarnas profession. Det framkom också att det inte nämnvärt fanns någon koppling mellan stadsdelens resursstyrka och skolchefernas inställning till IT.

Jag har frågat mig hur skolcheferna ser på den fortsatta digitala utvecklingen och vad de kommer satsa på inom den närmaste framtiden. Det visar sig att skolpersonalens fortbildning i PIM, samt en dator till varje lärare och elev, är det som tillsammans förutsätts för att realisera skolchefernas vision om att utbilda eleverna till världsmedborgare. Att vara världsmedborgare handlar om – det som jag tidigare beskrev i resultatkapitlet – att kunna möta en global världsmarknad och använda sig av sina demokratiska rättigheter. Det räcker inte med att endast köpa in datorer till skolan. IT garanterar inte bättre undervisning, utan det är utnyttjandet av de nya möjligheterna att forma kunskapsinnehållet som avgör kvaliteten (Alexandersson mfl, 2001:15,118). Verktuget i sig är ointressant om man inte kan hantera det, eller glömmer att fokusera på användandet och det som ska produceras. Jag ställde en viktig fråga i föregående kapitel; om PIM är en tillräcklig satsning för att försäkra pedagogernas digitala mediekompetens, samt om det nya Järntorget kommer lyckas där Kunskapsnätet misslyckades. Vad gäller PIM så har min undersökning inte ämnat analysera dess innehåll, men jag vill framhäva att det är ett steg i rätt riktning. Oavsett om man anser att PIM är tillräckligt eller inte så finns det ett starkt behov av ett webbaserade hjälpmedel som ett första steg in för de lärare som är rädda och känner sig otrygga med den digitala tekniken. Därför är det bra om även PIM utvärderas och fortsätter att utvecklas i fas med de digitala framstegen. Om IT generellt förväntas öka den lärandes inflytande att själv påverka sin undervisning, svårighetsnivå, och studietakt på ett sätt som traditionell undervisning inte möjliggör – så är det positivt om PIM lever upp till dessa förväntningar. Även Järntorget, den nya webbportalen, måste givetvis lyckas tillfredsställa alla inblandade aktörer om man inte vill att den ska »hamna i graven« som sin föregångare. Det stora hindret är som sagt lärarnas inställning till det digitala och deras IT-inläring. *”När det gäller att stimulera och främja lärande inom en organisation ses ledningen som betydelsefull i detta arbete. Faktorer som förs fram i detta sammanhang handlar om ledare som skapar lärtillfällen genom att stödja och uppmuntra personal som tar upp nya idéer och vill experimentera.”* (Ellström & Hultman, 2004:153), i korta ord, mitt råd utifrån implementeringsteorin är att skolcheferna

fortsätter motivera och kontrollera att de verkställande gillar deras beslut. Eftersom det krävs ett samarbete att realisera visionerna så är det bra om skolcheferna är insatta i hur kritisk kompetens ska främjas i praktiken. Även om pedagogen har full frihet att bestämma *metoderna* för hur kritisk och kreativ kompetens ska fullbordas så bär läraren inte ensam ansvaret för skolans utveckling – utan det är tillsammans inom den egna skolan och kommunen som verksamheten utvecklas. Detta förutsätter samarbete och en gemensam dialog mellan lärare och skolchefer där den egna erfarenheten får spelrum.

Det har under forskningsstudiens process varit relativt enkelt att analysera skolchefernas tankar och åsikter eftersom de själva har varit tydliga i sina uttalanden, vilket delvis hänger ihop med faktumet att de aktivt jobbar med dessa frågor i sitt arbete och därför redan innan intervjun på så vis har tänkt igenom problemen. Vad som jag däremot till en början upplevde lite oroväckande var hur likartade skolcheferna svarade på intervjufrågorna – vilket senare visade sig beror på det faktum att de alla utgår ifrån ett gemensamt inriktningsdokument för IT. Vad gäller min genomförda undersökning *validitet* (giltighet) och *reliabilitet* (frånvaro av slumpmässiga/systematiska fel) så vill jag först nämna att båda dessa idéer ursprungligen är avsedda för kvantitativa metoder. Reliabilitet förutsätter en hög grad av standardisering, vilket det omvända gäller vid kvalitativa intervjuer. Validitet innebär att man mäter just det man med sina frågor från början avsett att mäta, men vid kvalitativa intervjuer utgår man ifrån människors *egna* tankar/uppfattningar som ska stå i centrum (Trost, 2007:112–113). Med andra ord, det jag försöker påvisa är att dessa två begrepp får en annan betydelse vid kvalitativa intervjuer. Innebär det att man för min undersökning inte ställer något krav på validitet och reliabilitet? Nej, så är inte fallet. Det ställs fortfarande ett högt krav på mig som forskare att jag tydligt har redovisat mitt tillvägagångssätt och påvisat hur detta har varit relevant för mina aktuella frågeställningar. Precis som all annan forskning så ska man sträva efter en studie som blir genomskinlig, och värderingsfri. Som jag skrev i metodkapitlet så det omöjligt för intervjuaren att lyckas uppnå någon »sann« (absolut) objektivitet. En risk finns att skolcheferna har svarat »så som förväntas av dem«, vad gäller kritisk mediekompetens, eftersom de vet att jag studerar kring just detta ämne – och därför har jag till mitt yttersta strävat efter att undvika tilldelning av mina egna åsikter till skolcheferna (vilket jag mer ingående diskuterade i metodkapitlet). Så hur generaliserbart är mitt resultat? Jag kan i min undersökning inte påstå mig ha fått en fullständig teoretisk mättnad i de svar som skolcheferna gett, eftersom jag inte har intervjuat samtliga skolchefer i Göteborgsregionen. Därför finns ingen garanti för att *alla* skolchefers åsikter har kommit fram. Min undersökning har ämnat spegla skolchefernas allmängiltiga arbete med digital mediekompetens i Göteborg, men jag kan inte dra några generella slutsatser kring resultatet.

Slutdiskussion

Slutligen kommer jag i denna uppsats mer fritt diskutera kring lärarens profession utifrån skolchefernas syn på digital kompetens. Därefter ge förslag till fortsatt forskning. Sedan avsluta med några betydelsefulla tankar.

Framtidens lärare i morgondagens skola

Vilka digitala mediekompetenser kommer krävas av framtidens lärare? Hur långt bort man kan uttala sig om framtiden beror förstås på vilket perspektiv man utgår ifrån. Samtidigt är det inom sociologisk forskning svårt att uttala sig om något som ännu inte existerar eller redan har inträffat. Det finns en intressant diskussion om att den svenska skolan i framtiden kommer kompletteras med nätbaserade utbildningar där läraren säljer sin undervisning på Internet till elever som känner ett ytterligare behov av mer kunskap (Wahlström, 2007:185). Vad gäller skolchefernas planering så handlade det i dagsläget om att säkra satsningen på kunskap, utrustning, och ett nytt IT-stöd till att stimulera ökad måluppfyllelse och kvalitet i skolan. Men oavsett hur mycket exempelvis PIM och den nya webbportalen medför främjandet av IT-kompetensen så är en sak högst sannolik; den digitala tekniken kommer få ett fortsatt ökat inflytande i skolan och lärarnas arbete inom den närmsta framtiden. Här kan skolchefernas stödja skolorna genom att presentera de olika förslag och erfarenheter som kan underlätta verkställandet i implementeringen av IT. Tack vare att skolcheferna har ett övergripande perspektiv på skolan så kan de lyfta fram många bra förslag och idéer som framkommit inifrån de olika skolorna.

Digital kompetens kommer bli en alltmer naturlig del i undervisningen och viktig nyckelkompetens för att i fortsättningen bli anställd som lärare. Samtidigt finns det en diskussion om att den optimala läraren också ska vara forskare eller delta i pågående forskningsprojekt – för att åstadkomma ett mer teoriförankrat förhållningssätt till sin undervisning och bidra till en skolutveckling som bygger på ökad kunskapsbildning. Dock finns det ingen given (automatisk) koppling mellan lärare och forskning som leder till ökad kompetens och bättre skolutveckling (Folkesson mfl, 2008:46,55,116). Men visionen är att forskning ska bli ett kraftfullt verktyg som morgondagens lärare använder sig av för att skapa distans till sin egen yrkesverksamhet – och därmed på djupare nivå kunna ta diskussioner om hur den självstyrande skolan ska utveckla sin verksamhet och gemensamma kompetens.

Fortsatt forskning

Dels vore det intressant att få reda på hur det gick med investeringarna i »one-to-one« och fortbildningsprojektet PIM. En annan forskningsfråga är vilken bild skolcheferna har av skolans kultur – vilket visserligen är ett område jag indirekt har närmat mig eftersom skolkulturen påverkar synen på IT hos bland annat skolchefer. Däremot kan man fråga sig vilken övergripande bild de har av skolkulturen och hur den formas i samverkan med skolledare och lärare. En annan betydelsefull och svår fråga är hur skolcheferna ska utveckla effektiva metoder och verktyg för att bemöta e-mobbningen (e-bullying, cyberspacebullying). Den digitala tekniken har skapat nya fantastiska möjligheter för många människor att träffa och kommunicera med varandra. Men tekniken har också öppnat upp för möjligheten att på

nya sätt mobba. E-mobbning är ett gammalt fenomen som nu har antagit »nya kläder«, där det samtidigt visar sig finnas stor kunskapsbrist hos de vuxna.

Slutord

Jag har växt under arbetets gång. Tidigare hade jag ingen aning om skolchefernas roll eller inflytande över skolans verksamhet, trots att det är dem som sätter det övergripande ramverk som kommer påverka min framtida arbetsplats. Att en förändring inom skolan ska kunna äga rum hänger på både det politiska klimatet och pedagogerna (Buckingham, 2003:102). Kraften, kraven, och stödet för förändring måste komma från den pedagogiska ledningen som har en avgörande roll (Folkesson mfl, 2008:144).

Istället för att se förändringarna och den nya generationen som ett hot så bör vi se dem som inspiration och vägledning till hur vi kan förändra vårt utbildningssystem för att bättre bemöta det framtida samhällets behov. Därför vill jag avsluta med ett citat av Sven-Eric Liedman för att framhäva vikten av digital mediekompetens och att våga möta framtiden;

”Det är först när man vågar sig ut på det främmande territoriet som man kan lära sig något verkligt nytt.” (2004:7)

Referenslista

Litteratur

Alexandersson Mikael, Linderöth Jonas, Lindö Rigmor (2001) "*Bland barn och datorer*", Lund: Studentlitteratur

Berglez Peter, Olausson Ulrika (2009) "*Mediesamhället, centrala begrepp*", Lund: Studentlitteratur

Buckingham David (2003) "*Media education: literacy, learning, and contemporary culture*"
Storbritannien: MPG Books Ltd.

Dahlgren Peter [red.] (2002) "*Internet, medier och kommunikation*", Lund: Studentlitteratur

Ekgren Ann-Marie, Hinnfors Jonas (2006) "*Uppsatshandbok, hur du lyckas med din uppsats*",
Danmark: Studentlitteratur

Ellström Per-Erik, Hultman Glenn [red.] (2004) "*Lärande och förändring i organisationer: om pedagogik i arbetslivet*", Lund: Studentlitteratur

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wängnerud Lena (2007) "*Metodpraktikan*",
Vällingby: Norstedts Juridik AB

Folkesson Lena, Rosendahl Birgit, Längsjö Eva, Rönnerman Karin (2008) "*Perspektiv på skolutveckling*", Lund: Studentlitteratur

Jönsson Sten, Nilsson Lennart, Rubenowitz Sigward, Westerståhl Jörgen (1997) "*Decentraliserad välfärdsstad – Demokrati, effektivitet och service*", Stockholm: SNS Förlag

Liedman Sven-Eric (2004) "*Ett oändligt äventyr – om människans kunskaper*", Viborg: Albert Bonniers Förlag

Linderöth Jonas [red.] (2009) "*Individ, teknik och lärande*", Estland: Carlsson Bokförlag

Livingstone Sonia (2009) "*Children and the Internet*", Storbritannien: MPG Group Books

Läraryrket (2004) "*Lärarens handbok*", Solna: Tryckindustri Information

Maltén Arne (1995) "*Lärarkompetens: i ett mångdimensionellt perspektiv*", Lund: Studentlitteratur

Sandberg Jörgen, Targama Axel (1998) "*Ledning och förståelse – Ett kompetensperspektiv på organisationer*", Lund: Studentlitteratur

Sannerstedt Anders (2001) 'Implementering'. I "*Politik som organization – Förvaltningspolitikens grundproblem*", Rothstein Bo [red.], Angered: Elanders Graphic Systems AB

Sälsjö Roger, Linderöth Jonas [red.] (2002) "*Utm@ningar och e-frestelser, it i skolans lärkultur*", Falun: ScandBook AB

Teorell Jan, Svensson Torsten (2007) "*Att fråga och att svara*", Slovenien: Liber

Trost Jan (2007) "*Kvalitativa intervjuer*", Poland: Studentlitteratur

Wahlström Bengt (2007) "*Guide till det virtuella samhället*", Stockholm: SNS Förlag

Rapporter

EU kommissionens rekommendation (2009) ”om mediekunskap i den digitala miljön för en mer konkurrenskraftig audiovisuell industri och innehållsindustri och för ett kunskapsamhälle för alla”
 http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/recom/c_2009_6464_sv.pdf

Fogelberg Karin (2005) ”Media Literacy, En diskussion om Medieundervisning”, JMG, Göteborgs Universitet

Fogelberg Karin (2008) ”Medierna som en naturlig del av skolans arbete”. I ”Kultur, skola och forskning”, Projekt Eureka, Åsensskolan, Kungshamn
 <http://www.framtidenskultur.se/Kulturskolaforskning2008.pdf>

Livingstone Sonia, Haddon Leslie (2009) ”Young people in the European digital media landscape”, Göteborg: Livréna AB

Myndigheten för skolutveckling (2007) ”Effektivt användande av IT i skolan”, Stockholm
 <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1906>

Skarin Torbjörn (2009) ”Tillgång, användning och kompetens kring IKT i skolan”, Metamatrix AB
 <http://www.diu.se/framlar/wp-content/uploads/2009/06/kompletterande-studie-kring-ikt-och-skola-maj-2009-slutlig-version.pdf>

Skolverket [a] (2009) ”Redovisning av uppdraget att bedöma verksameters och huvudmäns utvecklingsbehov avseende IT-användningen inom förskola, skola och vuxenutbildning samt ge förslag på insatser”, Dnr 84-2008:3780, Stockholm: Utbildningsdepartementet
 http://itforpedagoger.skolverket.se/forskning/Undersokningar_rapporter/

Skolverket [b] (2009) ”Redovisning av uppdrag om uppföljning av IT-användning och IT-kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning.”, Dnr 75-2007:3775, Stockholm: Utbildningsdepartementet

Thullberg Suss Forssman (2007) ”Internationell forskningsöversikt kring IT i skolan”, Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
 http://testitforpedagoger.skolverket.se/digitalAssets/174/174285_Internationell_forskningsoversikt070918.pdf

Tiberg Tanja, Krafft Göran, Lindgren Mats, Lundgren Pär (2006) ”Skola 2021 – Framtidens kunskap, skola och lärande, en sammanfattning”, Kairos Future AB
 http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/30/78/170957_Skola_2021_Sammanfattning.pdf

UFL, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning (2009) ”Policy för IKT inom lärarutbildningen vid Göteborgs universitet”, Göteborgs Universitet
 http://www.ufl.gu.se/digitalAssets/1290/1290499_Policy_IKT_lararutbildningen_GU_20090527.pdf

Internet

NORDICOM, Om media and information literacy: ”What is media literacy?” (2009-12-19)
 <http://nordicom.aub.aau.dk/mld/medialiteracy.do>

EU-kommissionen, deras definition av media literacy (2009-12-19)
 http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/index_en.htm

Johansson Sanna, vid SOM-institutet, via mail (Sanna.Johansson@cefos.gu.se) angående resursindelningen av Göteborgs stadsdelar.

Bilagor

- (1) Lista över skolchefernas projekt för ökad digital kompetens
 - (2) Utskrift av etiska regler
 - (3) Urvalsfrågor till intervjuguiden
 - (4) Analystabell
 - (5) Utdrag ur skolchefernas inriktningsdokument
-

Bilaga 1 – Lista över skolchefernas projekt för ökad digital kompetens

Komplett lista över de investeringar, projekt, och digitala verktyg som nämnts hos respondenterna.

Bildprojektor
Blåstenciler
Bloggar
Digitalkamera
Facebook
Filmkamera
GBG3000
Google-Docs
Järntorget
KidsSmart
Kunskapsnätet
One-to-one (En dator per person)
Open Office
PIM
Skype
SMART Board
VideoPapers
YouTube

Bilaga 2 – Utskrift av etiska regler

Detta är den utskrift som tilldelats intervjupersonerna angående de etiska reglerna som gäller vid en intervju.

Intervju om medier och mediekompetens

GÖTEBORGS UNIVERSITET Institutionen för journalistik, medier och kommunikation | HT 2009
Mikael Cederbom & Susanna Boonyai

Bra att veta för dig som blir intervjuad:

- Intervjun är frivillig. Du har rätt att avbryta intervjun om Du så önskar.
- Du tvingas inte svara på några frågor och kan därför avstå att svara om Du vill.
- Jag kommer sträva efter att Du ska förbli anonym.
- Rapporten kommer att bli en offentlig handling.
- Den som intervjuar har tystnadsplikt.
- Ingen mer än Du själv ska ha möjlighet att känna igen dig i den färdiga rapporten.
- Det finns inga svar för denna intervju som är rätt eller fel – utan jag är intresserad av Dina egna åsikter och tankar.
- Om Du tycker att frågorna är otydliga eller undrar över något så tveka inte att fråga.
- Ta den tid Du behöver för att svara på frågorna.
- Svara gärna utförligt.
- Jag kommer att spela in intervjun. Det inspelade materialet kommer endast att användas och lyssnas av den som intervjuar, om inte annat har överrenskommit.
- Intervjun tar cirka en timme.

Bilaga 3 – Urvalsfrågor till intervjuguiden

Här nedan kommer jag gå igenom och motivera de gemensamma urvalsfrågorna till intervjuguiden som jag och Susanna tillsammans arbetat fram. Vi började med att formulera egna frågor utifrån våra egna syften, därefter omarbetade vi dem för att passa båda våra problemområden. Slutligen har frågorna blivit inplacerade i fyra olika teman för en tydlig strukturering. De teman som presenteras nedan bygger på mina tre frågeställningar, förutom tema ett som istället avser att vara uppvärmande (allmänna) intervjufrågor.

Tema I: Allmänna frågor

(1) Hur länge har Du jobbat som skolchef? Detta är en viktig fråga för att »mjukt« komma igång och börja närma mig skolchefens arbete.

(2) Vad är Din bakgrund? Precis som frågan ovan så är även denna till för att skolcheferna ska känna sig bekväma och få svara på en personlig och enkel fråga.

(3) Vilka mediekompetenser och digitala kompetenser har Du? Denna fråga uppklarar om vilka digitala färdigheter som skolcheferna själva har och är insatta i.

(4) Har Du fått någon fortbildning för detta? Är dessa färdigheter självlärd utifrån eget intresse, eller har de blivit tvungna att ta del av dessa?

Tema II: Mediekompetens och syn på kunskap

(5) Man pratar idag om att lärare och elever har ett ökat behov av digital kompetens för att kritiskt och kreativt kunna förhålla sig till de digitala medierna. Vad tycker Du om detta? Detta är en viktig fråga för att ta reda på om skolcheferna anser att lärare och elever redan har tillräckliga IT-kunskaper eller om fortbildning är nödvändig.

(6) Hur aktivt jobbar Du med denna fråga? Denna fråga avslöjar hur viktigt skolcheferna tycker det är att jobba med den digitala mediekompetens i skolan.

(7) Vad anser Du elever behöver bli bättre på vad gäller mediekompetens och digital kompetens? Om skolcheferna nu anser att elever har ett ökat behov av digital kompetens så är det viktigt att ta reda på *vad* man behöver bli bättre på.

(8) Hur ser Dina direktiv till skolor/lärare ut? Med hjälp av denna fråga kan jag närma mig hur skolchefernas samarbete med andra aktörer ser ut.

(9) Vilka är svårigheterna med att verkställa utveckling för mediekompetens och digital kompetens? Vilka hinder upplever skolcheferna med implementeringen och vilka är lösningarna?

(10) Hur insatt är Du om vad som står i styrdokumentet för grundskolan om mediekompetens och digital kompetens? Upplever skolcheferna att styrdokumentet är tillräckligt tydliga angående IT för skolan?

(11) Vilka problem ser Du med det faktum att styrdokumentet är skrivna på 90-talet? Och om det nu upplevs otydligt, vilka hinder bär de med sig och vad önskar skolcheferna att man lägger till i de nya dokumenten?

(12) Vad får Du veta om kritisk och kreativ mediekompetens från andra högre instanser? Denna fråga uppenbarar vilka direktiv från andra politiker ovanifrån som skolcheferna får som i sin tur påverkar deras arbete.

Tema III: Möjligheter, förutsättningar, och hinder

(13) Vilka investeringar, resurser, eller projekt använder Ni för att öka/främja mediekompetens och digital kompetens? Satsar man exempelvis på att köpa in datorer och/eller fortbilda lärare?

(14) Hur ser detta ut? Detta är en följdfråga för att tydligare ta reda på vad investeringar leder till i praktiken.

(15) Vilken vikt lägger Du vid att särskilt lyfta dessa frågor om mediekompetens och digital kompetens inom ditt ansvarsområde? En fråga för att ta reda på vad som prioriteras bland dessa investeringar, resurser, och projekt som skolcheferna jobbar med.

Tema IV: Framtid, mål, visioner, reflektion

(16) Vilka mål och visioner har Du för mediekompetens och digital kompetens inom grundskolan? Detta är en viktig fråga för att ta reda på skolchefernas bild av framtidens skola.

(17) Finns det något särskilt ni skulle vilja utveckla? Vilka är de viktigaste målen eller visionen som skolcheferna vill realisera?

(18) Vilka förändringar måste ske för att kunna förverkliga dessa mål och visioner? Vilka av dessa lösningar använder skolcheferna sig av kring problematiken med att implementera IT i skolan?

(19) Hur långt in i framtiden kan Du planera? Den sista frågan handlar om att få veta hur lång tid vi förväntas behöva vänta innan vi kan se några förändringar kring digital kompetens i skolan.

Bilaga 4 – Analystabell

Analystabellen som baserar sig på intervjumaterialet.

	Alex	Dalyn	Chesnie	Fordon	Manley	Paulin	Leora
Lärare & elever ökat behov?	Håller med. Lärare och elever ska ha tillgång till egen dator.	Finns sknit på Internet, men då får man lära ut det till eleverna. Uthytta kapaciteten.	Håller med.	Lära ta till sig elevernas värld.	Jätte viktigt. Framförallt lärare ska lära ut kritiskt granska.	Instämmer helt. Lära ska hjälpa eleverna att kunna kritiskt granska.	Eleverna långt före alla andra. Lära måste kunna utnyttja tekniken.
Aktivt	Ja.	Ja.	Väldigt aktivt.	Ja.	Jätteaktivt.	Ja. Hög prioritet.	Allt mer aktivt.
Elever bli bättre på	Kalkkritiska.	Bred kompetens. Kalkkritiska.	Kalkkritik. Få ihop sammanhangen. Kommunikation.	Kritiskt granska. Veta medias makt över samhället.	Kritiskt granska.	Kritiskt granska. Vissa elever behöver komma ikapp IT.	Etik o moralfrågor är viktiga.
Direktiv	Öändliga mängder möten med rektor, utvecklingsavdelning, specialpedagoger, SFP, stadsdirektören, kostchef.	Ar med i ledningsgrupper, pratar framst med rektor, som sedan pratar med lärarna, som sedan jobbar med eleverna. Det är en kedja.	Mycet möten. Flera förändringar.	Utvecklingsavdelning, skolor.	Till rektorerna som i sin tur pratar med lärarna.	Samverkan kring personalens kompetens. Trafkar rektorerna men inte lärarna.	Till rektorerna.
Svarigheter	De är av ekonomisk karaktär. Kompetensen är väldigt olika bland lärare emellan, och rektorerna emellan.	Datorerna har inte varit användbara. Det händer så mycket annat i skolan. Finns en förutfattad bild kring lärande.	Rädsia, osäkerhet. Avståndet mellan de inaktiva och dem som är rädda. Fråga sig hur ungdomarna jobbar med digitala medier.	Andra är rädda för det digitala.	Pedagogernas rädsior.	Måste finnas ett politiskt intresse. En generationsfråga.	Pengar. Kompetensutvecklingen med de äldre. Att introducera nya datorprogram.
Insett i styrdokument	Kan inte varje ord, men det som står där är för elevernas framtid och deras utveckling.	Det står inte så mycket där.	Det står inte mycket där.	Ja.	Står att vi ska använda olika verktyg.	Inte så detaljerat. Har andra som stödjer kring dessa frågor.	Kan det inte utnyttjas. Diskuterar kring frågor om styrdokumentet.
Dokument problem	Ja. Önskar att man lyfter fram mediekompetens.	Ja.	Jättestort problem. Önskar digital kompetens i alla ämnen.	Ja, vore bra om man tryckte mer på att lärarna ska behärska många lärstilar.	Inte mer än att man har förväntningar när eleverna kommer ut till arbetsmarknaden.	De är för gamla.	Inte mycket. Det är tvst.
Veta från högre instanser	Inte mer än om man själv söker efter det.	Inget.	Inget. Vilket är skrämmande.	Har en kommunikatör som medbevakar.	Får hjälp från Centrum för Skolutveckling med att hålla sig uppdaterade kring IKT.		
Investeringar, resurser och projekt	PIM, Järntorget IT-pedagoger. En-till-en. Datalek.	PIM, Skoloma har egna bloggar. Använder YouTube. Datorer till lärare och lever. Projektorer, SmartBoard, kamera. Nytt IT-stöd med nätverksbyggnade.	PIM, Järntorget. SmartBoard, en-dator-per-lärare. Mediatek. Jobbar ihop med lärarstudenterna. Ständigt köper in och uppgraderar.	PIM, Elevers val. Frivilliga kvalitetskurser.	En-till-en. Järntorget. Trådlösa nätverk.	PIM, Järntorget. Stora satsning med inköp av SmartBoards, projektorer, datorer, digitala kameror. PIM-examinatorer.	
Hur stora vikt	Stor vikt.	Jättestor vikt.	Jättestor vikt.	Viktigt.	Viktigt.	Väldigt stor vikt.	Viktigt.
Mål & visioner	I första hand ge varje lärare en egen dator. Sedan ge eleverna i de äldre åldrarna en egen dator också.	IT inte i sig ett mål. Visionen är att elever ska trivas bättre, få ökat inflyande och ansvarstagande över sitt eget lärande.	En-not-en. Ökat digitalt lärande. Uthålla eleverna till varsinmedborgare för att kunna möta ett ständigt föränderligt arbetsliv.	En-till-en. Eleverna ska kunna livnara sig på den digitala tekniken. Kritiskt granska.	Lyckas med en-till-en. Utbilda lärarna tillräckligt för att utvecklas och därmed kunna utveckla eleverna.	Om 3 år ska all personal och elever jobba med IKT som ett verktyg. Ska effektivisera lärarnas arbetsstider.	En-till-en, även för de tidiga åldrarna. Alla barn ska lyckas varje dag. Ha ett stort utbud av alternativ. Ökad kompetensen.
Förändringar som måste ske	Lagre kostnader. Högre krav i de nya styrdokumenterna.	Utmaningen ligger i att IT ska bli ett bra redskap i elevernas lärande.	Ett nytt tänk hos de vuxna. Låta eleverna vara duktiga.	Öka lärarkompetensen.	Attitydförändringar.	Pengar, tålamod kring långsamma förändringar, och göra rätt saker vid rätt tidpunkt. Krav på lärarutbildningen.	Inköp och öka kompetens.
Hur långt framtiden	Ett år, eftersom budgeten är ettårig.	2-3 år framåt går det ha en planering.	Max en 3 årsplan.	Ser inget slut, måste vara ständigt vaken för förändringar.	Utifrån 4-årsmandaten.	-	1-2 år framåt.
Övrigt	Open Office är gratis och bra.	YouTube	Open Office, Google-Docs, VideoPapers.	Svarat fotografiering.	Skype.	Blaständlar.	

Bilaga 5 – Utdrag ur skolchefernas inriktningsdokument

Nedan är ett utdrag ur det inriktningsdokument som skolcheferna använder sig av för sina IT-strategier, »IT i skolan, Göteborg«. I dokumentet står det bland annat skrivet om den övergripande roll som den digitala tekniken har i samhället och skolan, samt på vilka grunder investeringar i digital teknik bygger på.

Investeringar i IT i förskolan och skolan grundar sig på aktuella läroplaner, skolplan för Göteborg och verksamheternas mål och värdegrund. Hur vi använder oss av IT inom förskola och skola kommer att vara avgörande för hur verksamheten kommer att utvecklas lärandemässigt men också organisatoriskt och administrativt. Detta dokument kan ses som ett prioriteringsredskap för stadsdelar, förvaltningar och lokala enheter när det kommer till frågor som berör IT.

Dokumentet beskriver IT utifrån sex aspekter:

- IT i samhället
- IT i skolan var dag
- IT och informationskompetens
- IT och samverkan
- IT och lärande
- IT i framtiden

I dokumentet innefattar begreppet skola verksamhet från förskola till gymnasieskola och vuxenutbildning. Med personal menas alla som verkar i skolan.

Göteborg januari 2006

Pedagogiska IT-rådet

tillsammans med

Skolutvecklingsenheten

Hela dokumentet finns som PDF online

[http://www4.goteborg.se/prod/sk/skolutvecklingsenheten/dalis2.nsf/vyFilArkiv/IT_inriktn.pdf/\\$file/IT_inriktn.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/sk/skolutvecklingsenheten/dalis2.nsf/vyFilArkiv/IT_inriktn.pdf/$file/IT_inriktn.pdf)